КХОАНА — МЕХКДАЬТТАИ ГАЗОВИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ШОАТТА, 2 СЕНТЯБРЬ, 1967 шу. № 104 (4429). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Октябра сийна

Наурски района Ленина цIерагIча колхоза механизатораш сихбенна силос йоллаш ба. ЧIоагIа хьийкъай силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIаш. Цудухьа планах 27 эзар тонн йолла езача хIанзле 23 эзар тонн силос еллай колхозхоша. Октябра 50 шу дузаш ткъаь итт эзар тонн силос елла бовла дага ба укхаза.

Сурта тIа: силоса хьажкIа хьокхаш я агрегат.

В. Добриева сурт.

КАРАГIДАЬННАЧОХ КХОАЧАМБАЦ

Ди тIехьа гаргагIерт вай мехка Советски Iаьдал даьнна 50 шу дуза деза цIей. Цу денна къахьегама совгIат кийчдара, даим юсаргIолаш Памятни байракхаш яхара чIоагIа къовсам лоаттабу Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода дуккхача установкай коллективаша. Цунга хьежжа лакха да доаха къахьегама толамаш. Царна юкъе яьржача социалистически яхье цахадаш хьалха латташ хьайоагIа нов. Вольняков керте латтача установка коллектив. Бетта план тIехкхоачаш а еш, планал совгIа цо арахийцай итташ эзараш тоннаш мехкдаьтта сийрда продукци. Иштта а дика къахьегаш я нов. Биркиев керте латта № 21-1 йолча установка коллектив. 17-ча августе денз цо планал совгIа арахийца продукци дуккха эзараш тоннаш я. ХIаьта бетта план, ханал диъ ди хьалха, 27-ча августе кхоачашъяьй нов. Широкова кулгалдеча установка технологаша а.

КарагIдаьнначох кхоачам а ца беш, кхы а хьинар айдаь къахьегаш ба уж Октябра цIейна совгIат кийчдара.

Б. МАГОМЕДОВ.

ЮХХЬАНЦАРЧА ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕЙ ЧIОАГIАЛО

Партийни решенеш вахаре чакхъяхара, тайп-тайпара дола партийни организацешта хьалхашка латта декхараш кхоачашдара, къахьегама дисциплина чIоагIъяра, социалистически яхь шерра йоаржаяра боккха лоархIам болаш я партийни группаш.

Партийни группе чувоагIача хIара коммуниста болх массанена гуш ба. Нагахьа санна цо производстве хьинаре дакъа лоаце, шийна уллув къахьегача новкъосташта хьокхам теле, тIадилла гIулакх лерттIа кхоачашдойя, цун наха сий ду, цо яхачунга ладувгIаш хул.

Вай парте организационни структурах партийни группал лохагIа звено яц, цо юкъарчал доаццаш бу наха юкъе болх. ТIадехка декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбахара йола партийни влияни айлу, нагахьа санна партийни группаша производства керттерча дешай денна терко йой.

Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза бригадашка вIашагIъехкача партийни группаша масса̃ хьокхам тел ахархошта. Нов. Илюхини Котови керте латтача партийни группашцарча коммунисташа белгалбоалаш дика болх бир ялат чуэцача хана. Масала, механизаторашa Шаповалова, Костаренкос, Попова «СК-4» яьача комбайнашца норма 13 гектар йолча сменах 22—24 гектар хьокхар. Партийни группаша тIаIертта болх бар бахьан долаш ший ханнахьа ца дойташ чуийцар ялат. Цу лоархIамерча деношка совхоза ерригача хьатташка кхэйстанашка хадданза агитационни болх бир партийни группаша шоай низаца.

Вахаро хьалхьокх, нагахьа санна юххьанцарча партийни организацена шоай чIоагIалла — партийни группай йоакхо йойя, царна лерттIа кулгаллойя цар болх тоалулга, производственни гIулакхаш дика делилга. МалгIабика района № 1 йолча кIоаргга бурув деттача контора партийни бюрос кхетамца лелабу партийни группашта кулгалдара болх. Ханханнахьа царца семинараш а совещанеш а ю. Укх тIеххьарча хана хиннача совещанешка къоастадир партийни группаша болхлошта юкъе бу организационно-массови болх тоабарах, хIара коммуниста авангардни роль лакхъярах дола дешаш. Цу контора партийни группаша шоай болх планах бу, партийни собранеш дика школа йолга кхета а деш хIара бетта партгруппай членаш шоай собранешка гуллу. Тайп-тайпара дешаш хул цу собраней повесткаш тIа оттадераш. Партийни группаша шоай болх кхетамца лелабар бахьан долаш контора коллективо ший декхараш дика кхоачашду.

Партийни комитеташа хадданза Iомае еза партийни группай опыт, из шерра дIайовзийта еза. Сунженски района «Победа» яхача колхоза парткомо ший заседанешка каст-кастта ладувгI партгруппаша коллективашта юкъе мишта йоаржаю Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна йола социалистически яхь, производстве хьалха латтарий опыт. Укхаза партгруппаша хан-ханнахьа арахец производстве хьалха латтарей опыт а ювцаш йола листовкаш, из опыт массане а караерзаергйола наькъаш белгалдоах.

Цу тайпара масалаш кхы а доаладе йиш я. Бакъда, парте цхьайолча райкомашеи партийни комитеташеи партийни группашта лерттIа новкъостал дац. Масала, Шаьла района аьшкабетонни конструкцейи изделейи завода парткомо лелара кулгалду партийни группашта, ший заседанешка дувцац цар болх тоабарах дола дешаш. Из бахьан долаш партийни группай влияни йоккха яц предприяте. Партгруппоргаша шоай балха учет еш дола дневникаш леладац, къахьегамхошта юкъе йоаржаьча яхьа ший хан ханнахьа итогаш яц, геттара воча хьала тIа̃ я гойтара агитаци, цудухьа хоадамболлаш дац цун тIахьехамаш а.

Производстве хьалха латтарий дикагIйола опыт болхлой коллективана юкъе дIайоаржаеш яц Грозненски ремонтно - механически завода партийни группаш. Укхаза ший хан-ханнахьа арахецац дикагIйола опыт ювцаш йола къахьегама листовкаш. Бакъда, завода партийни группаша дукха йоакхо яц цу лоархIамерча деша. БIезига хьайбу укхаза парте мугIарашка производства дикагIбола нах.

Партийни группа балха котало я — коммунисташ вIаший кхотабенна хуле, шоай декхараш лерттIа кхоачашдойя, массаболча болхлошца айкха бувзам лоаттабойя. Производственни гIулакхашца бувзаш партийно-организационни болх дIабахьар, коммунисташа телаш йолча критически замечанешкеи предложенешкеи ший хан-ханнахьа хьажар, хIара коммуниста авангардни роль лакхъяр, шоаш тIайийца решенеш йизза кхоачашъяр — уж да партийни группай керттера декхараш.

Партийни группай болх дIахо тоабара, цар денал айлара, производственни коллективай са хинна уж дIаоттаяра, социалистически яхьа деш дола кулгал лерттIа хилийтара парте райкомаши юххьанцара партийни организацеши декхарийла я партийни группай денна терко е. ХIара бетта е еза семинараш, партийни комитеташа хан-ханнахьа ладувгIа деза партийни группай отчеташка. хIара денна кхетае еза уж партийни балха практиках.

Укх деношка партийни группашка йоаленнай отчетно-хоржама собранеш. Цар вахаре лоархIамера событи я из. Шоай собранешка коммунисташа итог ергъя Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дизара накъболхаш шоашта карагIдаьнначарна, де дезарал белгалдоахаргда. Собранешка йоккха моттиг дIалоацаргъя партийни хьалхле леланра методаш а стиль а ювцаро. Партийни собранешка кIоарга а массе а оагIорахьа а анализ е еза хIара коммуниста баьча балха.

IАНА КИЙЧО Ю

ЧIоагIа хьийкъай силоса лаьрхIа дIайийна хьажкIа «Лермонтовский» яхача совхоза кхоалагIча отделене тракторно-полеводчески бригада кхашка. ХIанз боахама механизатораш сихбенна силос йоллаш ба.

Тхо нийсделар шоззлагIа хьувкъам чуэцача участкаш тIа. Шаккха а ца халаш лергашка латт болх беча моторий тата. Силос дIаккхухьаш лелача машинай кузоваш сиха хьалъюз комбайнаша. Силоса лаьрхIа йийна хьажкIа ший ханнахьа чуийнаяккхара боккхача лоархIаме да комбайнаш а транспорта а ца соцаш болх бар. Шаккха нийслац укхаза силос дIаяхьа автомашинаш кхоа ца еш комбайнаш сейца моттиг.

Укхаза тха къамаьл хилар тракторно-полеводчески бригада кулгалхочунна И. Мукаевна.

— Тха механизатораша, автомашинай водителаша геттара дика бу болх. Царех хIаране тIеххкхоачашъю шоай смении заданеш. Бакълув нов. Мукаев. Пхе-ялх балха дийнахьа бригад̃а къахьегамхоша цхьа эзар тонн силос еллай. Моша доакъар Iалашдеча къаьстт̃а дика къахьегарах белгалвьннав комбайнер А. Шаипов, тракторист Ш. Ильясов. Цхьан балха дийнахьа пхе-ялх гектара тIара хьажкĨа хьокх цар, смении заданех йоагIар 4,4 гектар мара йоацача. Царел тIехьайисац доахача къахьегама толамашка диллача комбайнера А. Минтевеи тракториста С. Ильясовен агрегат а.

Боккха теркам тIабохийт бригадира силоса хьажкIа чуэцара болх дикал лакха йолаш байтара. БIарчча дийнахьа кхай тIара дIа ца воалаш механизаторшца хул из, гIо ду кхоачамбоацараш дIадаха. Из бахьан долаш юхе гIолла хьекха хьажкIа йоа ца еши сихеи чуэц механизатораша, цар къовсам лоаттабу агротехника белгалъяьча лоацчача хана хьажкIа чуйиц̃а яккхара. Иштта дика къахьег силос йоллаш боахкача болхлоша а. Тхо укхаза нийсленнача дийнахьа бригада болхлой йистебаьннабар шурий-товарни фермана юхера силосии кIоаг дIабикъа. Цу чу еллай 720 тонн силос. ХIанз шоллагIча кIоага чу силос йолла болабеннаб уж. ХIанале кхо бIаь совгIа тонн силос еллай цу чу.

Шоай низ ца кхобеш къахьег шофераша Гериханов Вахас, Оздамиров Вахас. ХIара денна кхойтт-йиитта рейс ю царех хIаране. Иштта дика къахьег кIоаг чу елла силос тоIаеча гусенични тракторaш тIа болх беш болча Ш. Мукаева, А. Канташова.

ЧIоагIа бехтокхаме болх ба силос йоллар. Из лоархIамера мероприяти кхоачашъяра хьинаре дакъа лоацаш ба вай йийц̃ача бригада механизатораш.

ЧIоагIа йоакхо ю отделене кулгалхоша моша доакъар Iалашдеча къахьегаш болча болхлой. Царна лоаттаду чаме кийчдаь дIайха даар. СалоIача хана агитатораша царна деш керда газеташ, беседаш ю.

Ди тIехьа сихлуш доагIа силос йоллара балхаш нов. Мукаева бригаде. Ерриг̃а а бригадо планах Iалашъе езар кхо эзар тонн мара йоацача хIанзле цаI-ах эзар тонн силос еллай. Цул совгIа механизатораша дош деннад пхелагIа сентябрь тIакхоачаш еррига Iалашъе еза силос кIоагашка чуелла бовла.

Б. ИСРАИЛОВ.

ДОШ КХОАЧАШДЕРГДА

Юбилейни шерара декхараш кхоачашдара хьинаре къахьег Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза шоллагIча шурий-товарни ферма дояркаша. Царех я цу ферме диъ шера болх беш йола доярка Гайдамирова Халипат. Цхьаккха а доярка яц цу ферме хIанз цул лакхара толамаш лаьха.

Укх шера планах хIара Iаттагара 2200 килограмм шура яккха езаш я из, цхьабакъда, план хIанале а кхоачашъе, гарга я. Цо дош деннад Октябра цIей тIакхоачаш ший план дикка тIеххкхоачашъе.

СССР ПАРТИЙНО-ПРАВИТЕЛЬСТВЕННИ ДЕЛЕГАЦИ ВЕНГЕРСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКЕ ЯХА ЛАЬРХIА ХИЛАРАХ

Венгерски социалистически болхлой парте Центральни Комитетои Венгерски революционни болхлой-ахархой правительстваи ехарах укх шера сентябрь бетта хьалхарча шин кIирагIа официальни доттагIала визитаца Венгре гIоргъя Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь Л. И. Брежнев керте вола Советски Социалистически Республикай Союза партийно - правительственни делегаци.

Визит йолча хана доттагIала, цхьана гIулакхаш леладара, вIаши новкъостал дара хьакъехьа Советски Социалистически Республикай Союзаи Венгерски Халкъа Республиканеи юкъе керда договор де а хIаьта иштта советско-венгерски гIулакхаш дIахо дегIакхувлара дешаш, хIанзарча дунен халкъашта юкъерча гIулакхий проблемаш ювца а дерхI.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Кхаш леладерий эггара дукхагIа балхаш хула ха я гуйре. Чуэца еза гидуаргаш, шекара свекла, хьажкIа, дуга, тхьамка, баьца дараш, гурахьа дув ялаташ дIаде деза, зяба лаьтта аха деза, уж дерригa балхаш дикеи лоацчача ханеи кхоачашдаь даха деза.

ЦхьоалагIа сентябрь тIакхоачаш юрта боахамий механизатораша 512 гектар гидуаргаш, 183 гектар шекара свекла, 19,5 эзар гектар силоса лаьрхIа хьажкIа чуийцай. Цунца цхьана гурахьа дIал̃ача ялаташта лаьтт̃а кийчдеши зябъ оахаши латт.

Гурахьа дувча ялаташта лаьтта ахара план 50 процент кхоачашъяьй. Август тIеххьарча пхе дийнахьа 13,8 эзар гектар аьхай.

Дика кхоачашду уж балхаш Наурски, Шелковской, Гудермесски районашка. Цхьабакъда, иштта дац массанахьа а. Масала, МалгIабика района боахамашка аха дезача лаьттах хIанзле 26 процент мара аьхадац.

Ерригача республике аха дезачох диъалагIа дакъа мара аьхалац зяба лаьтта. Из дIадахача шера укх хана аьхачул дуккха кIезигагIа да.

1967 шера 1 сентябрь тIакхоачаш гурахьа дувча ялаташта лаьттеи зяби ахар планах проценташца

Районаш	зябь ахар	гурахьа дувча ялаташта лаьтта ахар
Ачхой-Мартана	21	47
Ведана	—	33
Грозненски	23	58
Гудермеса	29	61
МалгIабика	21	26
Надтеречни	32	66
Наьсарен	12	12
Наурски	37	68
Ножай-Юрта	—	51
Советски	—	56
Сунженски	29	33
Урус-Мартана	34	40
Шаьла	36	50
Шелковской	9	60
г. Грозный	24	—
Еррига республике гIолла	25	50

IАРБИЙ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНАШТА КЕРТЕ ЛАТТАРИЙ СОВЕЩАНИ

Советски Социалистически Республикай Союза цIерагIа дег тIара моаршал лу оаха Iарбий къаман кхелашта бехктокхаме йолча хана гулъеннача, Iарбий паччахьалкхенашта керте латтарий лоархIамерча совещанега.

Зуламерча израильски агрессена духьала, Iарбий паччахьалкхенаш суверенитетахи территориальни бIарччалахи, цар законни бокъонех а хьаштех а яха гIерташ агрессора тIехьашка латтача империалистически гIозараша леладераштa духьала Iарбаша цхьана лоаттабу къовсам тха мехко, дуккха миллионаш долча дерригача советски халкъо бизза кхетабеши хоадамболлаш хьалпоацаши ба. ДIаяхача хана массаза а хиннача тайпара, хIанз а Советски Союз хила а хиннай, хIанз йолаш а я цар тешаме доттагIа.

Машар безаш мел долча халкъий дог-уйла Iарбий мехкашкахьа да, хIана аьлча Iарбий лаьттан тIа баьржа израильски агрессена духьалара къовсам — из ба Вьетнаме гIаьрахой тIом поаттабеча, Кубана духьала провокацеш вIашагIъехкача, кхыча мехкий наемникий подрывной группаш Конго чуухийтача, Африка, Азе, Латински Америка кхыча мехкашти халкъаштеи духьала тийша балхаш вIашагIдохна лерхIача империализма ерригача агрессивни политикана духьалара къовсам.

Тхо чIоагIа дог тийша да Iарбий халкъий творчески низех, империалисташеи неоколонизаторашеи беча низа духьалъотта, агрессех хьахинна хIамаш даха дезача тайпара дIадоахилга, Iарбий лаьтташ кхыча лаьтташкарча гIаьрахоех IоцIенделга Iалашде. Гаргарча Малхбоалене машари кхерамзлеи чIоагIъяра гIулакха юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лаца лаьрхIа уж хиларах. Уж лерхIаш дола бакъахьаро хIамаш Iарбий паччахьалкхенаш цхьоагIо чIоагIагIа йолаши кхотаеннеи ме хул, паргIатон, прогресса, машара идеалаш чIоагIъяра тIехьапаттача вай планета тIарча дерригача антиимпериалистически, антиколониальни низашцара Iарбий халкъий бувзамаш айхагIа ме хул сихагIа кхоачашхургда.

Дег тIара лов тхона совещане дакъа лоацараша империалистически агрессех хьахиннараш дIадахара, Iарбий Малхбоален халкъий хьашташ лорадара тIадерзадаь лоархIамегIара декхараш кхоачашдеча аьттув балар.

Н. ПОДГОРНЫЙ,
СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель.

А. КОСЫГИН,
СССР Министрий Совета Председатель.

* * *

ХАРТУМ, 30 август. (ТАСС). Тахан Iарбий мехкий паччахьалкхенаштеи правительствaштеи керте латтарий совещане эггара хьалхара балха заседани хилар укхаза. Iарбий мехкий викалаш Хартуме вIашагIкхийттаб израильски агрессех хьахиннараш сихагIа дIадахара гIулакхаш цхьана чакхдахар духьа.

Совещане дакъа лоацараштa юкъе — ВIашагIкхийттача Iарбий Республика президент Гамаль Абдель Насер, Иракски Республика президент Абдель Рахман Ареф, Ливански Республика президент Шарль Хэлу, Иордане король Хусейн, Саудовски Араве король Фейсал, Iарбий дунен кхыбола лидераш.

ВАЙ МЕХКА ГIОЛЛА

ХЬУНАГIАРА ВАМПЛАШ

Крыма лоамашка хIанз а кIезига йисаяц массехк бIаь шу даьнна йола гаьнаш. Цхьан хана эрий тIаьннача хьунашти юкъе яр уж вамплаш, хIаьта дIадахача бIаь шера уж дIаегIай ерригача форда йистаца хьал — Крымски ахгIайрен къулбехьарча даькъагара — Фороса мысагара—Судака-юххерча Кердача Светага кхаччалца яьча башха-хозача парке.

ЦIи хеза ЧIегаргий бIы боаллача Ай-Тодар яхача мысе ягIа бIаьшерашка аракс, яхача бухте хьачуухача кемашта йола шиъ тайпара маяк а йолаш лаьтта, хозалгеи йоккхалгеи диллача шийна кийсса кхы цхьаькха йоаца 1000 шу дола акха фисташка. Гаьна йоаццаш лоамий чхараштa юккъе ирагIъяха ягIа эзар шу дола можжевельник — боча йоаца, йокъалах ца кхера, кIир увчи лаьтта тIаювла га. Сого кхы кулг ца тохаш ше хиннача тайпара йисай Максим Горькей дача хиннача лаьтта цу гаьний роща. Ай-Петри лоам кIал туристски наькъа тIакилга юхе ягIа вай деношка кхаччалца йиса гаьнарча Iалама викал — эзар шу дола ягодни тисс, хIаьта «Ясная Поляна» яхича санаторе парке, Лев Толстоя грота лохехьо, — иззал ха йола шерра яьржа наж.

Еррига вамплаш чугулъярг лоархIаш я Никитски ботанически беш. Цига ягIа кхо бIаь шераш дола крымски дихкаш, кхи бIаь шераш дола тиссаш, ялх бIаь шераш дола кагий фу тесса землянничникаш, эзар шераш дола екъа а яьнна а нажаш. Уж ерригаш а — гаьнаш-аборигенаш. Арахьара тIаена форда йистацарча экзоташка шерра яьржа я 1778 шера ЗIамигача Азера Крыме ена пирамидальни кипарисаш, аллепски дихк (1813), итальянски пиния (1814), гинкго (1818), кIалингаш ю наж (1820), чилийски араукария (1840), гималайски кедр (1842), мамонта га (1858).

Iалам лорадеча общества Крыме ерригa а учете ийцареш дукха яхаш йола 800 гаргга га я гобаькъа йистача гом кхаь метрал тIех а болаш.

Сергей ШАНТЫРЬ,
АПН корреспондент.

ЛОАМ УРАГIБАХАР

Эккхама талгIех керда пайда эца моттиг кораяьй Къулбехьен Киргизерча Пор-Гульски водохранилище хьалъерашта, республикерча итташ эзараш гектараш долча лаьтташка дехка йиш хургья цу чура хий.

Хьарсам чура хий водохранилища чу хьачудоаладеш хилча лоамашта юккъе гIолла 19 километр дIаьха канал даккха дезаш дар. Специалисташа даьча лоархIамех, канал доаккхача хана хьалбаккха безаш хинна кхера 2,5 миллион кубометр хиллал бар. Лаьтта оахка техника канал даккха дезача хьатIакхоачалургйолаш яцар наькъаш ца хилари босеш сов хьекха хилери бахьан долаш. ГIишлошъераштa новкъостала баьхкача взрывникаша юкъеяьккхар контурни эккхам оалаш болчун схема. Бокъонца проектах лаьрхIа хиннача тайпара канала 19 километр дIоахала эккхийтаб кхера: тIеханахьара шорал 12 метр, пхон тIара — кхо метр, кIоаргала — йиъ метр.

Канал доаккхаш дергдола балхаш кхозза сихдаьд эккхамо.

Юрий РОМАНОВ,
АПН корреспондент.

ИНЖЕНЕРАШ ДЕШАШ БА

Дуккха ахча а кхоадеш маьхера итташ рационализаторски предложенеш еннай Макаров Андрея — Львовски автобусни завода инженера. Керда хIамаш юкъеххахьара болх бар бахьан долаш Украина сийлахьа рационализатор яха цIи еннай инженера. «Лаз» яха комфортабельни автобусаш хьаяра болх беча хана хьахинна ший йIаьхий производственни опыт, земаш, уйлаш хьавIашагIа а теха Iилмай кандидата цIи яккхар духьа диссертаци язъе лаьрхIад Макаров Андрея. ХIанз автозаводе вIашагIъеллача Львовски Политехнически института аспирантура филиале дешаш ва из.

Производстве балха боллашехьа а цунца цхьана заводской аспирантуре дешаш кхы а 24 инженер ва.

Политехнически институто аспирантура филиалаш хьайийллай киноскопий заводе, конвейерно-гIишлошъеча, телевизионни, Раздольнерча горно-химически комбинате а дуккхача кхыча предприятешка а. 300 инженер ва цар чу кандидатски минимум дIаялеи диссертацена защита еи кийчлуш.

Владимир ПОПОВ,
АПН корреспондент.

ТАДЖИКСКИ ССР. Хьалъяь йоалаш латт Ленинабадски мельнични комбинат. Эксплуатаце дIаеннай Средни Азе эггара йоккхагIа йолча хьоар доаинхача промышленноста предприяте хьалхара аргIа. 45 эзар тонн чухошача автоматизировании механизированнии элеваторо хIанзле а дIачуийцай керда хьадаьннача ялата хьалхара парти.

СУРТА ТIА: хьалъеш латта Ленинабадски мельнични комбинат.

И. Кургана сурт.
ТАСС фотохроника.

КХОАНА— МЕХКДАЬТТАИ ГАЗОВИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ

ЛАЬТТАН ГАНЗАЙ ДАЙ

ЮБИЛЕЯ СИЙНА

ЭКОНОМИКЕИ культурей дегIаккхувлара даькъе кердача лакхаленашка кхачара, къахьегамхой хьал-торо лакхъяра нийса никъ хьахьекхача парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачашъяра къахьегаш да советски халкъ.

Юбилейни шерара шоашта хьалхашка оттадаь декхараш сийленца кхоачашдеш ба Ленина орден лелаеча «Грознефта» объединене мехкдаьттахой. ХIаьта уж декхараш Iалаьмате доккхийи бехктокхамеи да. Укх пхе шера шозза дукхагIа даккха дезаш да республике мехкдаьтта. ХIаьта, нагахьа санна шовзткъеи итт шера хьабена никъ уйла ец хьалаталаьцача, ала йиш йолаш да, 1917 шерацa нийслича 1967 шера даькха мехкдаьтта 1200 процент дукхагIа хургда аьнна.

3-ча сентябре шоай цIей — мехкIаьтта доахачеи газови промышленноста болхлой Ди деззергда мехкIаьтта доахача болхлоша. Фу ала йиш я «Грознефта» объединене предприятей балхах? Декхараш ханал хьалха кхоачашдаьд! — иштта да Даьхенна оаха лу рапорт. Химикаша дIадоладаь гIулакх хьал а лаьца, хIанз предприятешка шера декхарашка юха хьажа а хьежа, кхы а доккхагIа тIаэцаргдолаш да.

Толамаш даьхад гIулакхаш творчески наькъаца леладар, пачхалкхен рузкъа доладари кхоадари бахьан долаш. Объединене 9 предприяти Ерригсоюзни социалистически яхье котъяьннай, хIаьта «Малгобекнефтен» «Старогрознефтен» мехкдаьтта промыслови управленешта СССР Министрий Советех ВЦСПС-ец карара кара тела ЦIе байракхаши, «Сунжанефтен» «Горскнефтен» мехкдаьтта промыслови управленеша мехкдаьтта доахача промышленноста Министерствах профсоюза ЦК-ан карара кара тела ЦIе байракхаш еннай.

Сийлахь-боккхача Октябра сийна тIаийца декхараш ханал хьалха кхоачашдар духьа къовсам лоаттабеча хана белгалъяьлар доккхий производствени толамаш лаьха мастерий нн. Беширова, Яркина, Бугиева, Оранина, Сычева, Ваулина («Грознефтеразведка» трест), Бородацке, Губина, Михайлова, Протасова (Карабулакера бурув детта контора), Чертоева, Цодаева, Хантамирова, Симоненкой («Малгобекнефть»), Шуликина, Свинцова, Крамарова («Старогрознефть») бурув деттача бригадай, мастерий Мишутиса, Магомадова, Горепекина («Старогрознефть»), Горий, Нозадзе, Манукова, Кокова («Малгобекнефть»), Касаева, Лесникова («Сунжанефть»), Дроздова, Пронина, Хачулашвиле («Октябрьнефть») мехкIаьтта доахача бригадай, мастерий Панчука, Крамоpенко, Ткачева, Гарковенко, Кокоева лаьтта кIал а капитальни а ремонт еча бригалай коллективаш.

НАГАХЬА санна мехкIаьтта доахачара болхлой плани шоай декхараши ханал хьалха кхоачашдаь хиларах рапорт дала йиш йолаш бале а, из де йиш йолаш бац бурувдеттараш. Царна юкъе «Малгобекнефта» № 1 йолча бурув деттача контора цхьа коллектив мара мичай плани шийн декхараши кхоачашдаь. Вокх юхе мел йисача бурув деттача конторашец «Грознефтеразведка» трестои 15 эзар совгIа метр бурув дисад ца тохаш, промысловикашка дIаеннаяц 10 совгIа скважина, хIаьта 6 бетта хинна зе 2 миллион 600 эзари сом да. Карара далийтар юхаметтаоттадеи массадолча хьокхамашта 9 бетта план кхоачашъеи, хIаьта иштта 7-гIа ноябрь хьатIаккхачалехьа шоай шера хьокхамаш кхоачашдеи бурувдеттарашка йиш хулийташ йола дуккха лоархIамера мероприятеш кийчъяьй хIанз чакхъяха. Сийлахь-боккхача Октябра сийна тIагIертта болх бара коллективаш сихха оарцагIъяханза яргъяц. Из белгалдаьнна ди хьатIаккхача юхейисар-м ши бутт совгIа ха мара мичай. Цо йиш хулийтаргья планал совгIа мехкдаьтта даккхара тIаийца доккха декхар а II-ча ах шера кхы тIа а объединенена енна задани а кхоачашъе. Сийлахь-боккхача Октябра сийна кердача кIоаргаленашка кхача гIертаргба Карабулакерчеи МалгIабикерчеи бурув деттача конторай бурувдеттараш. ТIехкIоаргача скважинех кхоъ яккха езаш ба уж 6—7 эзар метр кIоарга.

ХIанзачул тIехьагIа де дезаш дукха хIамаш да гIиллонгъерий а, цар болх а ма бисабий чIоаггIа юкъах, хIаьта цо а иштта юкъекхувл шерр доаржаде дезаш дола балхаш. Балха темпаш лакхъеи шоай декхараш кхоачашдеи деза «Южгазпроводстроя» треста СМУ-9 а «Грозпромстроя» треста СМУ-2 а коллективаша.

Къамаьл чакхдоалаш са дувца безам бар къоастадаьчул тIехьагIа плани декхараши дикка тIехкхоачашде йиш хулийтаргйолаш дола дош дувца — из ба планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка беш бола болх. Планови хьокхамаш дикка тIехкхоачашлар бахьан долаш 1-ча ах шера укх боараме фондаш вIашагIъеххар: материальни поощрене фонд — 737 эзар сом; социально-культурни мероприятей фонд — 553 эзар сом; производство дегIаккхувлара фонд — 2100 эзар сом. ВIашагIъелла материальни поощрене фонд хиларо торо елар производственно-промышленни персонала алапи юкъера лаьрхIача 49 сом лакхде. ХIанзара премеш соахка цу хана хинарашпа нийсйича 44 процент дукхагIа а хинна, юкъера алапех 24,6 процент я.

Цул совгIа, социально-культурни мероприятей фонд вIашагIйоллара йиш хилийтар болхлой къахьегамеи материально-культурнии хьалаш тоадара тIадерзадаь дукха балхаш дIадоладе. ЧуIе шиаш пIеноши берий беши хьалъеш йоалл «Старогрознефта» НПУ, салаIа йоккха зона кийчъеш я «Малгобекнефта» НПУ. Сочерчеи Кисловодскерчеи санаторешка наха салаIа корпусаш хьалъеча дакъа лоац предприятеша.

Дуккха а алсамъяьхай хIанз ахкан замалахьа салоIаш йола палаточни городокашкара моттигаш, санаторешкеи салоIача цIеношкеи ахара нийю путевкаш.

Объединене ерригача коллективашта юкъе яьржа энтузиазм чIоагIа йоккха я, хIаьта цо бизза тешам лу Сийлахь-боккхача Октябра сийна тIаийца доккхий социалистически декхараш толаме кхоачашдергхиларах а даим лелае Памятни байракхаш оаха йоахаргхиларах а.

В. НАЗАРОВ,
«Грознефть» объединене начальник.

СКВАЖИНАШ «ДИЙНЪЕР»

ДИЗЗАЧА 12 шера Караганда-ерча шахташка кIора боахача балха а хинна 1959 шера цIавера Батыжев Паша. Уж санна балхаш да МалгIабике а яхаш хозар, цига вахача бакъахьа ва со «лаьтта кIалхара кIор баха Iема ма вий тIаккха цига доаккхар мехкдаьтта да» яхаш уйлаш йора Пашас. ХIаьта цига балха ваха чIоагIдир. Балха дIаэттар.

Еззелар цунна МалгIабик. «Денал, низ бараш мара бацар ер санна йолча моттиге эшараш» йоахар цо ше-шийна урагIа яхача вышкашта бIара а хьежаш. Аьлашта, довкъашта юкъе гIолла водаваь кхоалагIча промысле вигар Паша «тешало» (иштта оалар укхаза цу хана зIамигача поездах) Эггара хьалха гора из Пашайна.

Коков Артем Филипповича кулгалдеча кхоалагIча лаьттан кIалха скважинашта ремонт еча бригаде операторалла вахийтача бакъахьа ва ер, — аьлар конторе.

— Хьажал, аз шахташта болх баьндаь лаьтта кIалхара балхаш де вохийт хьона со, — йоахар Пашас дагахьа, укхаза а хургьяхх шийн тайпара шахташ.

— Мичахь гIолла Iочувала веза цу шахте? — хаьттар Пашас мастерага.

ХIанз а тIехь вел из ше аьначох.

— Иштта мара хIама хацар сона, — йоах мехкдаьтта даккха водача хана.

ХIанз сона каьхата листа тIа шийна вIалла бIаргадайна доаццаше а 3—4 километр кIоарга лаьтта кIалха фул яхаш сога хьахьокхаш вагIа из. Нагахьа санна шоайла гаьна йоаццаш ягIача цхьан скважина чу хий, е газ чухийцача цо тоIадийя дейгIа хиларца мехкдаьтта лакхехьа хьалтIадоал, скважинашта гарга гIерт, тIаккха царна аттагIа да из хьалъувза.

ХIанз хьаштдолчча специалистаца-мехкдаьттахочунца къовса йиш йолаш ва Паша. Дукха хIама Iомадаьд цо цига вахача гIоне. Эггара хьалха Грознерча учкомбинате а хинна оператора кхоалагIа разряд а яьккха цIавера. Йиъла гIъяр ше балха волчара елар цунна.

ХIаьта а лаьттан къайленаш йовзара уж знанеш кIеанга яр.

Бакъда, Пашайна дага а бохар цу хана кIайбала болабенна шийн керта чо. ХьатIагIерта йоласннача къоаналал котбаьлар къахьегамцара безам, керда вахар хьалдеча дика лер йита ше декхарийла волга цунна ховра. ТIаккха ца дийшачоа, говзал, опыт ца Iомаьчоа хала да тахан из беркате лер йита: хIанзара чоалхане техника механизаци йовзаш а из лелае ховш а хила веза саг. Иштта лоархIар из Пашас.

ХIанз техникум яьккха вала воалл из. Гаьна ваьннав из шийн говзал лакхъеш. Цу промысле шоллагIча методех мехкдаьтта доахача бригада мастер ва из. 22 саг чувоагIа коллектив я цо кулгалдеш. Дукха ба цига цу бригадо хьалкхийна дика специалисташ, творчески къахьега хов нах. Пашас ше техникуме лекцешка вагIаш учебникаш тIара Iомадаьр уж кхетаргболча дешашца царна дIадовзийта, производства юкъедахьа гIерт из.

АттагIа да промысловикашта. Цар дуккха мехкдаьтта телача хана дика лелаю скважина, тIаккха цун «дог» мелагIа деттадала доладелча унахо лорага луш санна «вторичникашка» дIалу. Уж декхарийла ба из «леш» латта скважина юха дийн а яь, цунга мехкдаьтта далийта. Атта декхар дий, Пашай коллектива хьалхашка латтар? ХIаьта а тIехьашка ялац цун бригада, скважинаш юха къонъелча санна низ болашагIа хул, лаьтта кIалхара хьалъетталу мехкдаьтта кIеж. Иштта скважинашта «дарба» а деш укх юбилейни дезача шера бархI бетта Пашай бригадо 22 740 тони гаргга дикагIа дола мехкдаьтта даьккхад. Из да цар юбилейни шера декхарех лаьрхIачул совгIа.

№ 279 йола скважина цIи хеза я тха промысле, — йоах Пашас. — Мехкдаьтта даларал совгIа дукха газ йоал цу чура. 15—16 атмосфер низ болаш хьалъетт из цу лаьтта кIалхара. ХьалхагIа турбашка гIолла дIаухийтар из. ТIаккха оаха лаьрхIар ше йоагIача тайпара юха лаьтта кIалха яхийтача фу дархьогI из аьнна. Нийса а дарегIа а хилар из способ. ХIанз дуккхача скважинашка «са доахийт» цо.

Сакъердаме, боккхача безамца дувц Пашас шийн балхах, коллективах лаьца. ХIаьта а иштта лог кIаьла вац мастер. Къахьегама дисциплина толхайнча ховрга шоана из мишта хул. Цкъа къонача слесара Хамхоев Мухтара шийн бекхах цхьа газолини йохайиь, Iай шийлача бийсанна. IуйIрийна хьалхагIа ше къамаьл дир цунца Пашас, массанахьа а хьежар цун мел бехк ба. Цул тIехьагIа Мухтар бехктокхаме эзар. ГIод техар, ше воккхагIа хиларга хьежжа бехк баьккхар цох, цул тIехьагIа бригада собране дийцар из дош.

— Пайда баьларий цу гIулакхах, кхийттарий Мухтар ше даьча гIалатах? — хетт аз.

— Цкъа турбаш ше-шегIа дийлха а дийлха йоккха авари хилар кхерам тIабессар бригаде. ШоллагIа йола смена хьаянза яр, — дувц мастера. Дlа-хьа хьежача саг вацар. Се дIавахар со турбаш ехача кхы де хIама а доацаш. Iаьржа бийса яр. Со дIаюхе кхаьчача чуйина болх беш цхьа саг воаллар цига. Из вар Мухтар.

— Сагот де дезаш дац, газ юха а шоай турбашка гIолла дIагIоргья укх сахьате, — яхаш хьацар юхь тIара дIадоахар Мухтара.

Иштта я Пашай вахара лер.

М. КАРАЕВ.

Сурта тIа: Батыжев Паша.

И. Плиева сурт.

ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

КХОАНА мехкIаьтта доаккхараша шоай цIей деззеча дийнахьа Даьхенга майрра хоам бе йиш йолаш я тха бурув деттарий коллектив.

14 августе кхоачашъяьй юбилейни шерара залани. Цу хана деиз пятилетка кхоалагIча шера чотах болх бу коллективо.

Атта дац ворхI бетта ах бетта 2740 метр кIоарга бурув а теха шера план кхоачашъе. Оаха цул совгIа цIей хьатIаккхоачача дийнахьа кхы а 80 гаргга метр бурув техад. Дукха ха я Октябра сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдаь а.

— Мишта вIаштIехьдаьннад шун иштта хьокхам баккха? — яхаш хаттараш ду тха доалахоша а кхычахьара хьатIаухача наха а. Фу жоп дургда цу хаттара?

Эггара хьалха ала деза, тха хьинар, къахьегампара безам советски Iаьдала 50 шу дузача юбилейни шеро айбаьб аьнна. ЦIей сийна тIаийца хьалхашка латтараш доккхийи бехктокхамеи декхараш дар. Юххьанпа деиз уж ханал хьалха кхоачашдар мел доархIаме да кхетадир хIара бурувдеттачо. Царех хIаранена дика ховра шийна хьалхашка латта декхар, де дезар, де декхарийла вар, хIаьта из кхоачашдеча аттагIа дола наькъаш лаха. Иштта къахьегам вIаштIехьа ца баьккхача, ховш ма дий, кхыметтел доадам боаца болх а дIагIоргбоапилга, хIаьта бурув деттар мел бехктокхаме гIулакх да дувца дезаш а дац.

Шийн декхар цунна довзаш хилча аттагIа да сагаца дувца, дIаада, дIахьокха, бехкбаккха. Цулухьа массаза а цу тIара дIаболабу оаха тIоашка хьабенна болх.

Иштта дар хIанз оаха бурув детта № 881 йола скважина тхога хьаеннача хана а. Инструмент бе йоллалехьа, нах шоай моттигашка дIаотталехьа дукха дийцар оаха хьалхашка латтача декхарех лаьца. Из эшаш дар, тха бригадера дукхагIа бараш керда нах хиларца а.

Бурув детта доладелар. ХIаране ше-шийн болх лерттIа лелабарца цхьаккха гIалат, авари йоацаш а кIоарглора тоха бурув. Цхьабакъда, тхо сатийна Iацар карагIдаьнначох. Партгруппорг нов. Мусаев, профорг нов. Алиев, со массаза а дагалувлаш хулар тхо, балха тIа хьалха латтараш, дикагIбараш мишта белгалбоахаргба, керда балха баьхкараштa шоай болх кIоаргагIа дIабовлийтара гIулакх мишта вIаштIехьдоаккхаргда яхаш. Уж санна болаш бола нах опытничарпа болх бергболаш дIаоттабир оаха шо-шоай сменашка. Цул совгIа «хьехархошка» дIахайтар цу болхлоша шоаш ца харах даь а гIалат дича цу гIулакха бехтокхаме уж болга. Цулухьа шоай «дешархошна» дукхагIа хила гIертар, ца ховр дIахьехар, кхыметтел автобусаца вахтера цIаболхаш а халацар цар беседаш. Дукха ха ялалехьа керда балха баьхкараш царна тIехьакхийра. Масала, цхьаволча опытни бурувдеттачоа хац дукха ха йоаццаш тхо долча балха венача Тленкопачев Алексейна хIанз ховр. Балха воагIача хана лерттIа инструмент бе йолла а хацар цунна. ХIанз опытни бурувдеттар ва из. Цох доккхал ду цунна хьийхача бурувдеттачо Мусаев Йокъапа.

ОарцагIа яьхар оаха кхыйола формаш а. ДикагIбарий опыт дIайовзийтар: «Къахьегама листокашца», «Молнешца», бехк ца боаккхаш витацар балха тIа мелавар, къахьегама дисциплина телхаер.

ХьалхагIа материалаш ханнахьа хьа ца яр бахьан долаш кIезиг-дукха болх ца беш сеца латта дезаш хулар тха. ТIаккха оаха тхоай снабженешка из гIулакх могийтаргдоацилга дIахайтар. Кхомбара тIехьа чIоагIа къовсам лоаттабу оаха. Хьалхарча ах шера духхьала тайп-тайпара материалаш кхоярах оаха Iоадир 123 эзар сом ахча.

Иштта къахьег тха коллективо укх юбилейни шера. ХIанз оаха лерхI юбилейни Памятни байракх яккха. Йоаккхаргхиларах тийша а да тхо.

С. ЦОДАЕВ,
МалгIабика № 1 йолча бурув деттача контора бригада мастер.

Сурта тIа: бригада даьхача толамех лаьца дувцаш ва мастер Цодаев Султан (аьттехьарвар).

И. Плиева сурт.

ТХА БРИГАДА ГIУЛАКХАШ

СОВЕТСКИ Iаьдал этта 50 шу дузача денна сийна декхараш тIаийнад «Сунжанефть» НПУ цхьоалагIча промысла йолча тха бригада коллективо.

Цхьа бутт дIабахабац укх юбилейни шера бетта план тха бригадо тIехкхоачаш ца еш. Мехкдаьтта тIоанашка хий чу а ухийташ, низ тIалоаттабарах тийша да дукхагIа мехкдаьтта даккхареи, хьалхашка латта декхараш кхоачашдари. Скважине болх беча хIара оператора керттера декхар да ше бахьан долаш балха тIа хьовзам ца хилийтар. Нагахьа скважине кхоачамбоацар нийслойя, массане а сиха дIадоаккх из.

Дукха ха йоаццаш № 72 йолча группови установке давлени нормал совгIа айелар, 4 нефтепровод хийца, цар метта кердаяраш оттае эзилга гучадаьлар. Скважина соцае езаш дар. Цхьабакъда, цу гIулакха раьза хиланзар скважине болх бу операторащ, хIана аьлча массехк дийнахьа скважина сеца лаьттача из чIоагIа Iаткъар пачхахьалкхен план кхоачашъяра. Цу гIулакха дукха уйла йир мехкдаьтта доаккхараша. Юххера а лаьрхIар скважино болх бешехьа нефтепроводаш хийца цар метта кердаяраш оттае. Кхо дибийса дала лехьа из болх чакхбаьлар. Цига тIехдика къахьийгар тха бригадерча оператораша хьийга а ца Iеш, кхыча бригадашкарча болхлоша а. Царна юкъе ба В. С. Гладков, В. А. Титаев, В. Г. Кучеров, Г. П. Пономаренко, мехкдаьтта тIоанашта низ тIалоаттабеча дика дакъа лаьцар оператораша В. Акинина, И. Дыбцева, кхыбараша. Иштта дика болх барна белгалбаьлар цига «Октябрьнефть» НПУ транспортни контора шофераш В. Евдокимов, А. Самойленко, А. Шивоцуков. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я тха балха тIа нийслучарех.

ДикагIйола опыт дIа-юха ялара гIулакх а дика лел тха бригаде. Цул совгIа мехкдаьттахоша цахаддаш шоай квалификаци а лакхъю. Из къаьгга хьахьокх укх масало: дIалахача шера октябрь бетта дена укх шера август беттага кхаччалца 13 оператора экзаменаш дIа а енна лакхъяьй шоай разряташ.

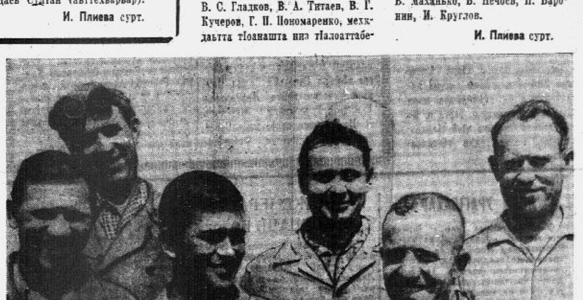
Укх шера тха бригадо лаьрхIадар хьагул а даь кхо тонн тиша аьшк пачхахьалкхенна дIачудала. ХIанзлехьа дIачуденнад 2120 килограмм тиша аьшк.

Укх шера планированеи экономически стимулированеи кердача системага яьнна болх беш я тха бригада. Кердача системах болх бе доладелча денз лакхденнад тха алапи а, доаха къахьегама толамаш а.

В. МАХАНЬКО,
«Сунжанефть» НПУ № 1 йолча промысла цхьоалагIча бригада оператор.

Сурта тIа: бригадацара мехкдаьтта доаккхараш (аьрдехьара аьттехьа) В. Глебов, В. Гладков, В. Маханько, Б. Нечоев, П. Баронин, И. Круглов.

И. Плиева сурт.

БАРТ ТАЙНА

ОКТЯБРА 50 шу дузача денна сийленца наькъахараи мехкдаьттахой денна къахьегама совгIат кийчдараи шерра социалистически яхье яьнача «Горскнефть» НПУ мехкдаьттахой бригадаша лакха къахьегама толамаш доах. Царех я № 2 йола мехкдаьтта доаха тха бригада. ЦIаккха ца хиннача хьисапе хьинар айденна къахьег оаха укх юбилейни шера. ХIара бетта план юкъера лаьрхIача 105 процент кхоачашъю бригадо. БархI бетта план а кхоачашъяьй оаха. Планах лаьрхIачул совгIа даьккха «Iаьржа дошув» бIаьш тоннаш я.

Боахама расчетах бригада болх беш йола дукха ха я. Цох доккха беркат даьннад. Укх шера мехкдаьттахоша кхоаьдаь ахча 10 эзар совгIа сом да. Лаьттан кIала скважинашта ремонт яра хIара сменах норма а 104 — 105 процент кхоачашъю.

Коммунистически къахьегама сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеча бригада карагIдувлараш дика да. Массехказза нийсъеннай станокаш - качалкаш еха моттигаш. Цхьабакъда, ха ца къовсаш сиха тоаю уж. Йизза ремонт чакхъяллалца йолча хана балхара саг цIаводац. Лоацца аьлча коммунистически хьисапе къахьег хIара болхлочо.

ХIанз оаха кIира пхе дийнахьа болх бу, хIаьта шин дийнахьа салоI. Къахьегама овсарле дикка лакхъеннай, юкъера лаьрхIача бригадерча хIара мехкдаьттахочо сменах нормаш 108 — 110 процент кхоачашъю. Дукхахчар дикагIа аьттув ба деша, массане а дикагIа салоI. Хьинаре къахьегаш, шоай балха говзал лакхъеш ба операторащ Зирченко Петр, Битризов Мовлад, замерщица Дзюба, лаьттан кIалха скважинашта ремонт ю Баранов, операторащ Эдильгиреев, Алдамов, кхы дуккхабараш а.

Дукхача къамех нах ба бригаде болх беш. Царна юкъе ба гIалгIай,эрсий, нохчий, хIирий. Цхьа дезал санна барт тайна, цаI массанена тIехьа, массавар цхьаннена тIехьа яхача коммунистически принципах къахьег цар. Цудухьа ди тIехьа лакхагIа хул доаха къахьегама толамаш а.

Тха бригада социалистически яхь лелаш я мехкдаьтта доаккхача цхьоалагIча бригадаца. Ханханнахьа хьалхашка латта декхараш мишта кхоачашду хьеж тхо. ХIара бутт чакхбаьлча даьхача толамий итогаш ю. Хьалхара моттиг яьккхачун опыт ювц, балха тIа нийсденна кхоачамбоацараш кхы нийс ца далийтара хьадда йола мероприятеш белгалйоах.

ХIара бетта тIаийцача социалистически декхарех цхьа рационализаторски предложени балха юкъеяхьа еза тха. ХIанзлехьа оаха балха юкъейихьай паччахьалкхенна бIаьш сомаш пайда беш йола 8 рационализаторски предложени. ДикагIволча рационализаторех лоархIаш ва воккхагIвола оператор Вирченко Петр. Духхьала цо ше балха юкъейихьай 3 рационализаторски предложени.

Иштта къахьегаш йола тха бригада дог тийша я Октябра цIей сийна тIаийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашдергхиларах.

П. ПАЛЬЧАК,
«Горскнефть» НПУ мехкдаьтта доаккхача шоллагIча бригада мастер.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПАРТИЙНИ ДЕШАРА—ЛЕРТТІА КИЙЧО

Урус-Мартана района партийни организацеша боккха болх чакхбоакх кердача дешара шера кийчо еш. Партийни организацей секретараша, парткомий бюро членаша беседаш ю коммунистащци парте боацаращци, дешара формаш белгалйоах царна ларга хьежжа. Юххьанцарча политически школай программа дика чакхъяьккхача ладувгІараша дешаргда марксизма-ленинизма лардий школе. ХІаьта, вокхар шоай дешар дІахьоргда юххьанцарча политически школашка.

ХІанз тха районе вІашагІйоххаш латт керда юххьанцара политически школаш, теоретически семинараш, марксизма-ленинизма лардий школаш. Хьахоржаш ба опыт йола пропагандисташ, лектораш, консультанташ.

Уж еррига мероприятеш лаьрхІа я таханарча дено дІадехарий хьисапе партийни дешар хилара, коммунистийи парте боаприйи Іилма мировоззрени хьахилара новкъостал де.

Юххьанцарча политически школай ладувгІарий юкъара образовательни боарам лакха болаш па хилар бахьан долаш, оаха лаьрхІад дешара программа кхы а цхьан шера йІаьхъе.

Укх дешара шера районе болх беш хургья шин шера лаьрхІа программа йола пхиъ юххьанцара политически школа.

Нагахьа санна, соахка тха районе марксизма-ленинизма лардий кхо школа хиннаяле, хІаьта укх шера уж хургья йиъ, цига дешаш 160 совгІа саг хургва, царна юкъера 142 саг КПСС член ва. Цу школай программа лаьрхІа я диъ шера. Цига ладувгІараша Іомаергья философе лардаш, политэкономи, КПСС истори, партийни строительство. Цу школашка ладувгІараштa лургья юкъера политически образовани.

Марксизма-ленинизма лардий знанеш дика караерзаьь, книжка тІа дика болх бе ховш болча наха лаьрхІа вІашагІйохк теоретически семинараш. Партийни дешара из санна йола форма тІахьийха я марксистско - ленински теоре кхьайола теоретически проблемаш кІоаргга Іомаяра.

Укх кердача дешара шера районе болх беш хургья 19 теоретически семинар. Цига дешаш хургва 600 совгІа саг.

В. И. Ленина биографи Іомаяра йола кхалнаьха кружокаш вІашагІьехкай. 320 кхалсаг чуйоагІаш 16 кружок я хІанз районе.

Партийни дешара ерригача системе болх бе хьакъоастабаьб хьинар дола теоретически дика кийчо йола пропагандисташ. Пропагандистий балха шоаш дика хьабовзийтаб Мичурина цІерагІча совхоза керттерча агронома Якушина, Гехински юкъерча школа хьехархочо Магомаева, «Красноармейский» совхоза цхьоалагІча отделене управляюще Вебирова, юртбоахама техника районни объединене управляюще Саидова, «Ленинская правда» яхача районни газета редактора заместитела Умарова, иштта кхы дуккхачар а.

КПСС райкома политдешара кабинетага кхаьчай дешара массе формана лаьрхІа программаш, хІанз царех балха планаш оттаеш, лезаш дола литература гулдеш да тхо.

Партийно - политически дешара сете занятеш дІайоладургья укх шера 2-ча октябре. Школайи семинарийи пропагандисташи ладувгІараши декхарийла ба «Коммунист», «Партийни вахар», «Политически самообразовани» яхача партийни журналашта подписка е, пар тІа хургья марксистско-ленински теоре проблемаех лаьца материалаш.

ЛадувгІараша керда дешара шу дика дІадоладергдолаш, марксизма-ленинизма теори цар кІоаргга Іомаяра деррига хьалаш хьаде деза района юххьанцарча партийни организацеша.

З. ХАМИДОВА,
КПСС Урус-Мартана политдешара кабинета заведующи.

Вахарца айхха ювзаш

БІарчча хьанийцача, лекционни пропаганда во вІаштІехьъяьккхаяц Советски района «Знание» яхача общества районни организаце. Укхаза вІашагІа а елла, хьинаре болх беш я общества юххьанцара итт организаци, царна юкъе кхо бІаь совгІа член ва. Укх тІеххьарча хана «Знание» яхача общества членаша колхозашка, предприятешка, учрежденешка 673 лекци йийшай, цар даькъе «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» яхача КПСС ЦК Тезисех лаьца 98 лекци а йолаш.

Цу балха юкъе лакъа лоацаш 200 хинна ца Іеш агитатораши 150 политинформатори ва районе, хІаьта царех дуккхагІбараш «Знание» яхача общества членаш а ба.

Къахьегамхошта КПСС ЦК Тезисаш дика дІайовзийташ къамаьлаш ду Кирова цІерагІча колхозерча «Знание» яхача общества юххьанцарча организаце членаша: ин. Дадаев Геланс, Лурдышев Ахьяда, Шугаипов Махьмада, Лакхача лоамашкарча альпийски даьгІенашка хьайбаш деладераштa юкъе Тезисаш дІайовзийташ боккха болх чакхбоах ин. Абдурзакова, Улубаева, Бисултанова, Магомадова, дуккхача кхыболча «Знание» общества членаша.

Лекционни пропаганда яра юкъе хьинаре дакъа лувц района дуккхача кулгалдеча болхлоша. Кхычарна шийгара дика хьокхам а луш, къахьегамхошта хьалхашка геттара каст-каста докладаш, къамаьлаш ду нов. Абдуллаева—КПСС райкома хьалхарча секретара, нов. Османова — юкъерча школа директора, Дикова — парте райкома секретара, Улубаева—районни юрта боахама производственни управлене начальника, Мукаева — райисполкома председателa, кхыбараша.

Къаьстта а дика болх бу Ленина цІерагІча колхозерча «Знание» общества юххьанцарча организаце. Боахам йоккхача территоре тІа гІолла дІа-са баьржа уллаш хиларца (колхоза юкъе боагІа йиъ юртсовете баха нах, хІаьта А. Шерипова цІерагІча цхьан юртсовете нах баха 12 пункт а я) дувзаденна халонаш хуллашехь а лектораша, докладчикаша, беседчикаша — «Знание» яхача общества членаша бригадашка, хьайбаш делалеча фермашка, хьатташка, тхьамка плантаце звеношка колхоза къахьегамхошта хьалхашка даим ший хан-ханнахьа выступленеш ю. Цу колхозе укх шера дІабахача ворхІ бетта 356 лекци, беседа, доклад, читка яьй. Цу даькъе лекцеш 96 хиннай, хІаьта уж йоагІаш йола путевкаш а йолаш ю. Еш йола беседаш, газеташ тІара а журналаш тІара а ешаш йола материалаш хьаи, маца, малагІча темах хул, мел нах тІахиннаб дІа а яздеш учет йолаш я. Укхаза къахьегамхошта юкъе знанеш дІайоаржаяра къастта а хьинаре хиларца белгала ба новкъостий: Авдалаев Султан — Халкинхалоевски бархІ шера дешара школа директор, Батаев—колхоза партбюро секретарь, Абдул-Халимов—А. Шерипова цІерагІча школа директор, Йовева Аймани цу школа хьехархо, Касимов — колхоза бухгалтер, Сагаев — Улус-Кертерча бархІ шера дешара школа директор.

Советски Іаьдала 50-гІа шу дизара юбилея сийна Ленина цІерагІча колхозо тІаийца доккхий декхараш ка маьхала а ювлаш кхоачашдеш латт. Паччахьалкхенга дулх доххара тІаийца декхар 104 процент кхоачашдаьд, ялат доххара—100 процент. Юбилейни декхараш кхоачашлаь ца Іеш, тІеххкхоачашдергдолаш дика хьийкьад тхьамка, нов…ш, коартолаш, кхы культураш. Из деррига а ІалашдаpaкІезигача лоархІаме хиннабац колхозе дика вІаштІехьбаьккха наха юкъера кхетама болх.

М. ИНАРНИЕВ,
«Знание» яхача общества республиканcки организаце лектор.

«КАПИТАЛА» ХЬАЛХАРА ТОМ АРАДАЬННА 100 ШУ ДИЗАРГА

ЭЗАРНЕХ ЦАІ

«Капитала» хьалхарча тома цхьа эзар экземпляр мара арахийцадац Гамбургски издательства 1867 шера. ХІаьта а, ма йоккха, белггала дерригдунен-исторически событи хилар Маркса из болх кепатеха арабаккхарах!

ХІанз «Капитала» изданей тиражаш миллионаш йолча хана, вайна къаьстта а деза да цу эггара хьалхарча, «гамбургски» экземплярех цаІ бе долла торо хилар.

— Из книжка, — йоах В. И. Ленина цІерагІча СССР библиотека Іилман болхлочо, чІоагІача картонах баьча бетта чура том хьал а йоаккхаш, — къьсттача сейфа чу улладу оаха, белггалара температуреи тІуналии а йолаш. Даим книжкага хьожаш специалисташ ба, хІаьта данза ца доалаш хилча цар «дарба» а ду цунна. Іилманхошка мара, къаьстта мукъабаьккха ца хилча пярга а лац из издани паггахьа мара доацача книжкай отдела читальни зале болх бе.

Шорттига, лорадеш хьабе долл аз къьнара книжка. ЧІормадьнна тІера тІоарска, цхьанне йоакхо йолаш долча кулгаша керда юха тояь беттагаргаш. Экслибрис: «Н. А. Рубакин». Из хиннавоав тома да — цІи хеза издатели книжкай хамбери. Цун экслибриса тІа — девиз: «Даькъала хилда книжка, бакъдари нийсхон бахьан долаш лоаттабеча къовсама низ бола герз». Ма белгалдоалаши доагІаш аьннеҳ да «Капитала» тІара уж дешаш!

— Бакъдолаш да, — йоах Л. Н. Петровас, — совгІата из книжка тхона деннар Рубакин хилар. Шиймаьхерча гуллама кхыча еткъа эзар томаца цхьана цо ше леча хана васкет а даь тха ленински мехка керттерча библиотекана кхоачадаьд из.

— Тхога да эрсий меттала арадаьннача «Капитала» хьалхарча тома экземпляр а — Россе 1872 шера арахийцача кхаь эзарнех цаІ, — йоах дІахо Л. Н. Петровас. — Ер я из том…

Беттагарга тІа доккхийча алапашца яздаьд: Капитал. КагегІча алапашца: Политически экономе критика. Лохехьа латт дешаш: С.-Петербург. Н. П. Полякова издани.

Цу тома тІа а я историе лераш. Авантитула тІа йоазув, да: «Издателагара Петр Алексеевич Крапоткина»…

Уккхаза дагадехача нийса хургда, вай мехка шийболх кепатоха кийчбеш хилар шийна хайча Маркс мел чІоагІа гІадваха хиннав. Цо укх тайпара хоам баьб цу хана доттагІашка: «Капитала» перевод еш дола кхыча мехкий эггара хьалхара къам эрсий дар хиннад!»

«Капитал» Петербурге кепатеха арадаьннад 1872 шера апреле: Маркса даьхене из кепатеха арадаьккхачул тІехьагІа пхи шу а далалехьа. Белгалдоалаш да, цхьаькха мехка — Франце — бархІ шу даьнначул тІехьагІа мара цунна маьлха дуне бІаргa ца довр, хІаьта Англе — ткъо шу даьнначул тІехьагІа мара.

Эзар экземпляр — иштта яр Гамбургски издане тираж, кхо эзар — петербургскичун. ХІаьта хІанз Маркса керттера болх дунен ерригача континенташкарча наьха уйлаш тІаозаш ба.

Вай мехка Советски Іаьдал латтача шерашка «Капитала» томаш 18 меттала 165-зза кепатехай, хІаьта еррига а дІалаьрхІача цар тираж ялх миллион экземплярал тІех я.

…БІаь шу даьнна книжкаш. Ма дукха дувцалургда царга тахан а. Гене дешага мел чІоагІа ладувгІаш хиннай Росси, мел чІоагІа сутаръяьнна чуийзай цо революце, коммунизма идеяш.

П. КОСОЛАПОВ,
(ТАСС корр.)

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМЕ

1967 шера 26 августе Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме хилар Нохч-ГІалгІай АССР-гара болча РСФСР Лакхехьарча Совета депутатий совещани, цига дакъа лоацаш Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета депутаташ, массазарча комиссей председателаш а болаш.

Совещане доакъашхоша йийца а йийца къоабалйир РСФСР Лакхехьарча Совета массазарча комиссеех йолча Положене проект.

Цул тІехьагІа ладийгІар Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума 1967 шера балхах йолча Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара нов. Г. В. Склокина доклада.

Докладчико белгалдаьккхар Президиумо советски органий бедх дегІакхувларай дикагІа вІаштІехьбахараи, боахама а культурни а гІишлонера цар доль лакхъяра тІаберзабаь къоастам боллаш бола болх чакхбаккхар. Цунца цхьана цо белгалдаьхар партей правительстваи директиваш, РСФСР-и Нохч-ГІалгІай АССР-и Лакхехьарча Советий а цар Президиумий а решенеш кхоачашъяра болча Президиума цун аппарата, массазарча комиссей балха юкъера кхоачамбоацараш.

Совещане къамаьлаш даьча Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссей председателаша ин. Н. Б. Мироновас, Г. М. Сухарева, Ю. В. Суховукова, В. П. Пожидаева, С. Х. Плиева, Ш. С. Сагаева, В. А. Янгульбаева, Г. Ф. Пальчикова, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa нов. И. А. Алмазова Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумеи массазарча комиссейи болх дикагІа тоабара тІаерзаь дуккха а предложенеш йир.

ВЬЕТНАМА ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА 22 ШУ

КЪОВСАМЕИ коталонийи шераш

22 шу даьннад халкъа-демократически революце байрах айьча вьетнамски халкъо японски оккупанташтеи цар марионеткаштеи духьалара къовсам коталонца чакхбаьккха. Фашистски Германенеи империалистически Япононеи духьаларча дунен шоллагІча тІем тІа Советски Союзо яьккхача дерригдунен-исторически коталон влияних къаьстта шера баьржа хинна вьетнамски халкъа къамап-кортамукъален къовсам Августовски революцеца чакхбаьлар. Цу хана денз 2-гІа сентябрь — 1945 шера цу дийнахьа Бадинь яхача майдан тІа республика хьакхайкаьй—вьетнамски халкъа эггара доккхагІа дола къаман цІей а хинна дІаэттал.

Ше кхычарех тайша хІама доацаш хулга хьалхарча деношке а денз лораде дийзар къонача республика колонизаторашца лоаттабаьча лирача къовсаме. 1954 шера мара толамца чакхбаланзар из къовсам. Женевски соглашенешта кулгаш яздир. Вьетнамски халкъа тІехьаленна кхаьчар тІехьабиса, ийс шера тарга лаьттача тІемо тишбаь мохк. Йохаяь яр ерригаш а хІана яц аьнна йола предприятеш, доккхий ирригационни гІирсаш, машиннаькъаш, хІалакдаьдар дукха кхаш.

Атта дацар кердача социалистически экономикана лард йолла йолаяь, тІом бецачул тІехьагІара шераш. Тоъаш бацар специалисташ, оборудовании, ахча. Вьетнамски халкъа новкъостал де оарцагІьяьлар Советски Союзи кхыдола социалистически мехкаши. Йоккхий социально-экономически эргалонаш яр бахьан долаш вьетнамски халкъа боахаме керттера моттиг лаьцар социалистически сектороь. ЧІоагІа лардаш ехкар доагора-энергетически промышленноста, машиностроенена, химически индустрена, металлургена. Меттали теда массе тайпа станокаш, дизельни электри моторааш, трансформатораш, …еош хьае йолаелар ДРВ.

Алхха керттерча даькъе цхьа дуга кхедеш мара боаца юрта боахам тІехьабиса хилар дІадаккхар духьа лоархІаме гІулакхаш чакхдаьхар правительства. ЧІоагІа уйла тІаяхийтар техничекски культураш кхеяра, хьайбай боахама, чкъаьрий лувцара.

Вьетнама Демократически Республико доккхий толамаш даьхад культура даькъе а. Революци ялалехьа Вьетнаме баьхача нахах 95 процент дешеи ядеи ца ховш бар. Таханара ДРВ—массава а хІана вац аьнна йоазув-дешар ховш вола мохк. Мео, таи, кхыча кагийча къамий шоай йоазув хьахиннад. ДРВ дешаш кхо миллион совгІа дешархо ва, болх беш 20 совгІа институт, 130 техникуми профессионально-технически школеи я. ДегІауx халкъа здравоохранени а. ХІанз цхьа лор кхоач хІара 8 эзар сага (революци хилалехьарча Вьетнаме 108 эзар сага мара кхачацар цхьа лор).

Социальни строительстве ДРВ-ена карагІдаьнна хІамаш — из эггара хьалха вьетнамски халкъо ший хьинар ца кходеш къахьегарах хьахиннар да. Республика экономика дегІакхувлара боккхача лоархІаме да вежарашха долча социалистически мехкаша шоашта болча аьттон духьа доацаш деш дола новкъостал а. Социалистически интернационализма принципах цар массе оагІорахьага новкъостал да а даьл, хІанз а ду ДРВ-ена. Алхха СССР новкъосталах цу шерашка юхаметта а оттаьй, керда хьал а яьй 45 йоккха промышленни предприятий объекти. Советски Союзо доккха новкъостал даьл госхозаш яхкара а, дуккха лакхера дешара заведенеши Іилман учрежденеши хьалъяраи кийчъяраи.

Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа американски империалисташа юкъахбаьккхар вьетнамски халкъа маьрша къахьегам. ВІашагІкхийттача Штаташа, 1954 шерара Женевски соглашенеш толха а яь, гІаьрахой тІом болабир къулбехьенвьетнамски патриоташта духьала, хІаьта цул тІехьагІа ДРВ-ена духьала а агрессивни гІулакхаш доладир. ХІанз 2,5 совгІа шу да американски интервенташа хІара денна Республика маьршача городаштеи юрташтеи бомбаш чуетташ латта.

Цхьабакъда, американски агрессораша лийрхІар кхоачашхиннадацГерз бе а делла ший дай мохк лорабеш ше латташехьа а, хьаьнала къахьегаш да вьетнамски халкъ. Чуетташ бомбаши деш дови доллашехьа а, цІаккха а лаьгІ ца болийташ болх бу Хонгая шахтераша, Намдина текстильщикаша, Хайфона портовикаша, бІаьш предприятешкарча къахьегамхоша. Эвакуаци яь джунглешка дІайихьа предприятеш дІахо а планал совгІа продукци телаш я. Халкъа боахама план керттерча хьокхамашта кхоачашъяьй 1966 шера.

Е американски авиаце цахаддаш чуеттача бомбаша а, е бирсача тІема хьалаша а юхабаьхабац знанешта тІаккхувш бола нах. ТІапкІ аьнна хьалйиза я вузий аулиторeш; царех дуккха яраш юрташка дІатараьь а эвакуаци яь джунглешка дІайихьа а я. Просвещене министерства данне ех, мехкарча лаккерча дешара заведенешка дешаш бола студенташ укх дешара шера 56 процент дуккагІа хиннаб, хІаьта техникумашка деша багІараш — шозза хІана хиннабац аьнна.

Цу тайпара, мехка экономика кегае, вьетнамски халкъ гора оттадегІерташ американски стратегаша увттаяь планаш юкъахийсар. Вьетнамски халкъа новкъостал де оарцагІьяьлар Советски Союз, кхыдола социалистически мехкаш. ХІанзарча тІема техникаца кийчъянь я фецарча тІема духьалара мехка оборона подразделенеш. Ший интернациональни декхар кхоачаш а деш, ДРВ-ена кортa болаш новкъостал даьл СССР, хІанз а ду цун обороний низ чІоагІбара, цун экономика чІоагІъяра.

Интервенташта … хоадамболлаш юхаетташ хІамаш а йолаш. Республико дІахо а къовсам лоаттабу вьетнамски проблема маьршача даькъаца къоастаяра. ДРВ правительства дІадех, Къулбехьеп Вьетнамера агрессивни тІом США-с социйтилга, цигара шоай бІунаш цар араяхилга. ДРВ-ена чуетта бомбаши кхыдола цунна духьалара тІема гІулакхаши соцаделга, ший чура гІулакхаш къоастаде вьетнамски халкъа торо лулга. ДРВ дІадехаш дола нийса хІамаш дизза хьаллоац Советски Союзои кхыча социалистически мехкашеи, машар безаш мел болча наха.

ДРВ дІакхайкаяь 22 шу дузача дийнахьа советски наха цІаькха а дІакхайкаду шоай дог-уйла Вьетнама турпалерча халкъаца хилар.

Леонид НОСЫРЕВ, (ТАСС).

Вьетнама Демократически Республика. Дохадаь гІирсаш юхаметтаувттадеш йолча кхалнаьха 9-ча бригадо лоаццача хана керда юха хьалдаьд Тханьхоа яхача провинце американски авиаце дохадаь хинна 2 тІий.

СУРТА ТІА: тІий хьалдеча.

ВИА—ТАСС сурт.

Доазол дехьара

КЪУЛБЕХЬЕН АРАВЕ ФЕДЕРАЦЕРА ХЬАЛ

САНА, 30 август. (ТАСС). Аденера укхаза кхоачача хоамех, Къулбехьен Араве Федерацера (ФЮА) хьал Іалаьмате чІоагІа кхоххаденна да. Къам-мукъадаккхара боламо даьхача толамаша патриоташка йиш хилийтар Федерацена юкъе йодача 17-нех 11 княжестваци султанатаи тІаьхьожам оттабе. Эскараи полицеи командовани яра деррига Іаьдал шийн бе долла ца тигачул тІехьагІа ФЮА Лакхехьарча Совета (правительства) председателa декхараш кхоачашдечара Аль-Бабакри отставке вахача, мехка федеральни правительства цаІ мара воаца викал волаш висар оборона министр Фади Бен Али-Абдали. Правительствана керте латтачун декхараш кхоачашде воланнав из. Вож ялх федеральни министр хІанз Женеве ва, цига цар ООН-а комиссе членашца переговораш ю Адена хьакъехьа 1968 шера Англе Къулбехьен Арави ший лоІаме хургйолаш мукъавлийтачул тІехьагІа хургйолча паччахьалкхен устройствах лаьца.

Эскара командоване тІаэцапзар Аль-Бабакре предложени эскара эпсараша хьалхашка оттадаь хьалаш марионеточни министраштеи царна доал деча англичанаштеи ца мегаш хиларах. Цу хьалашта юкъе додар трезвычайни хьал дІадаккхар, политически лийца нах мукъабалийтар, болх бе политически партешта мукъабалар, правительство дІахецар, ООН-а е Іарбий мехкий лиге тІахьожам а лоаттабеш референдум дІаяхьар.

Английски оккупацех шоай даьхе мукъаяккхара тІехьа къовсам лоаттабеча Къулбехьен Араве патриоташа арадаьккхад Фадли яхача Султаната столица йолча городера Сингибарера федеральни эскар. ГІайттарех дІакхийттай бедуински племяй йоккхий отрядаш, хІаьта Федеральни эскара бІухой каст-каста патриотий огІонгахьа бувл. Сингибаре цар дІалаьцай Султана арсенал, цунна юкъе я базукаш, танкашта духьалара йоккхий топаш, минометаш, пулеметаш.

АГРЕССОРАШТА ДОЛА ПРИГОВОР

ТОКИО, 31 август. (ТАСС). Кхаь дийнахьа японски столица залех цхьанне чу хилар Вьетнаме американски агрессораша деча тІема зуламийн царна юкъе Японе правительства а монополеша а дакъа лоацаш хиларех гІулакх дувцаш йола «токийски» трибунала заседанеш. Трибунала юкъе ба Японе бовзаш бола общественни деятелаш — Іилмахой, писателаш, юристаш, лораш.

Тешашка ла а дийгІа, американски агрессораша вьетнамски халкъа духьал деча зуламех долча документашкеи факташкеи а хьежа, трибунало американски империализм бехке йир цо «дунен халкъашта юкъера бокъо телхаеш, ший даьхе лораеш дола вьетнамски халкъ планахи сакхеташи хІалак деш, Вьетнамах йола женевски соглашенеш йохаеш хиларах.

Трибунало иштта бехке йир японски монополеши правительствои цар Вьетнамера американски агрессораш моральни материальни хьаллоацаш американски империализма политикана новкъостал деш хиларах. Трибунало дІадийхар ДРВ-на бомбаш еттилга Іалаьмате чехка соцадар, Женевски соглашенеш цІенхаштта кхоачашъяр, японо-американски кхерамзлe договор дІадаккхар.

ИНИЦИАТИВА ПАТРИОТИЙ БЕ ЙОАЛЛ

ДАКАР, 30 август. (ТАСС). 50-нел совгІа португальски салте ве а вийр, дуккханешта човнаш а йир «Португальски» Гвинея патриотий отрядаша 7-ча июлера денз 31 июле кхаччалца йолча хана. Из дувц Гвинееи Зеления Мыса гІайреши шоай лоІаме хилийтара африкански парте араяьккхача коммюнике тІа.

Цу хана чухь патриотий отрядаша цІенхаштта хІама техар Титерчеи (мехка къулбехьа) Эмпадерчеи португальски эскара чІоагІъяьча лагераштa. Португальски эскара доккха зе даьд.

«Аханел совгІа бола мохк мукъабаьккхаб, — йоах коммюнике тІа, — ерригача фронташка оаха тхоай бе лоаттаю инициатива. Тха эскар городской центрашта гарга гІорташ латт, хІаьта португальско-колониальни эскар хаддаиза морально дохаш да, цунна дагалаттар цаІ мара дац: ше юкъе нийсденнача халача хьалах мамогга чехкагІа кІалхара далар».

Хартумерча совещане

ХАРТУМ, 30 август. (ТАСС). Укхаза хилар дакъа лоацаш бараш мара кхы саг юкъе ца вуташ яь Іарбий паччахьалкхенашта керте латтарий хьалхара балха совещани. Заседани чакхъяьнначул тІехьагІа журналисташта хьалхашка къамаьл дир Судана информаце министра Абдель Маджид Абу Хассабус. Цо аьлар, заседане къамаьл дир ОАР-а президента Гамаль Абдель Насера, Иордане короля Хусейна, Ирака президента Абдель Рахман Арефа. Хассабус аьлар, Іарбий кхыча мехкашцарча гІулакхий министрий конференце шийна кийчъяь хинна ден повестка тІаийцар совещане, переговораш «барт товши гуччахьарен я».

Заседани хилалехьа хьалха Іарбий делегацешта керте латтараш вІашагІбетталуш хилар. Къаьстта аьлча, президент Насер вІашагІкхийтта хилар Ирака президентаца Арефаца, Иордане королаца Хусейнаца, Кувейта эмираца Сабахом Ас-Салим Ас-Сабахаца, хІаьта иштта АНДР революционни Совета председателa Бумедьена метта совещане венача Алжира кхыча мехкашцарча гІулакхий министраца Бутерфликаца а. Саудовски Араве короля Фейсала къамаьлаш дир президентаца Арефацеи королаца Хусейнацеи.

ИСПАНЕРА РЕПРЕССЕШ

ЛОНДОН, 31 август. (ТАСС). Валенсерча военни судо къахьегамхой первомайски демонстрацена юкъе дакъа лоацаш хиннача 5 испанца 12 беттагара 4 шерага кхаччалца суд йир цар тІема низашта духьал во къамаьлаш дарах, яхаш хоам бу Рейтера агентства.

Укх шера 500 совгІа саг лаьцавар первомайски демонстрацеш еча хана царна юкъе дакъа лоацараш профсоюзаш мехка реформаш яра мукъаяхара тІехьа бовларах.

ГРЕЧЕСКИ ДЕМОКРАТАШ ЛОРАБЕШ

ЛОНДОН, 31 август. (ТАСС). Микис Теодоракис, Андреас Попандреу, кхыбола Греце тІема режимо политически лийца нах мукъабаха яхаш дувц тахан «Морнинг стар» яхача газето.

Иштта эттача хьале английски правительство цхьаькха ца оалаш такхалча Іеш хилар харцахьа да, йоах газето. Гречески лидераша шоаш дукхагІа хьа ме бовзийт, дукхагІа кхета ца луш дус Греце хулача событешта духьал яла правительства ца тигар.

«Морнинг старо» тІахьех гречески демократаш лорабара тІехьара Англе демонстрацеш яра.

КИТАЕРА СОБЫТЕШ

Лю Шао-цинеи Мао Цзэ-дуна группа политикана раьза бац аьнна хеташ болча кхыча деятелаштеи духьалъерзаяь демонстрацеши митингаши хул Пекине хІара денна хІана хилац аьнна. Нагахьа яьсса хилаш Тяньаньмэнь яха майда, халкъа вика-лий Ерригкитайски цІа, столицера стадион, дуккха хунвэйбинаши цзаофанеши гуллуш йола кхы тайпа моттигаш.

ХІанз городе пенаш гІа деча йоазоний керттера тема дІахо а Лю Шао-цина, Дэн Сяо-пина, Тао Чжуна, Пэн Дэ-хуаяна, Ло Жауй-цина, Хэ Луна, Сяо Хуана — цІи хезача паччахьалкхен, партийни, военни деятелашта — духьалара «къовсам» бале а, цхьа ди дІадодац хунвэйбинаши цзаофанешеи кепаетташ арадоахача каьхаташ тІа керда цІераш гуча ца лелхаш. ХІанз атака йолаяьй КНР машиностроене йиьлагІча министерства министра Ван Чжэна духьала. Хунвэйбинаша из бехке ву цо «капитулянши» ярах, из «вийна дІавоаккхилга» дІадех. Иштта тІагІерташ ба машиностроене ворхІлагІча министерства кулгалхошта а.

Укх тІеххьарча хана дуккха лозунгаш арадувл Пекина «революционни комитет» оалаш йолчун массазарча члена Дин Гоюяна духьала. Цу комитетерча шоашта хьашт доацача кхыча членашта нийсса массе тайпара из бІехвеш къамаьлаш ду хунвэйбинашеи цзаофанешеи шоаш вІашагІа мел кхийттача моттиге.

Мао Цзэ-дуна группагахьа бараштеи цунна тІехьабараштеи юкъе дІахо а латтача къовсама хьакъехьа хоамаш ух провинцера. Укх деношка «Дачжун жибао» яхача газето (Шаньдун яхача провинце арадувл) кепатехаяр Шаньдунски «революционни комитета» решени. Цу тІа йоккха моттиг хетаяьй «низ юкъе а боахаш къовсам лоаттабелга» дитара деча тІахьехамашта. Решене тІа дувц провинцерча Іаьдала хьакъехьарча деша гонахьа латтача «ирачеи лирачеи къовсамах». Решене автораша йоах, «партена юкъерча Іаьдала керте латта а капиталистически наькъаца вода а (Китайски кепайоазои тІа иштта оал КНР председателах Лю Шао-цинах) эггара воккхагІа вола хьакими Шаньдун яхача провинцера цун агенташи ба «консервативни низашта» хьехам теларaши уж хьаллоаттадераши, маоцзэдунисташта «дорха духьале» ераш. Решене къаьсттача разделе йоах, Шаньдунерча «цхьайолча моттигашка а организацешка а» хІанз а соцаш дац низ юкъе а боахаш къовсам лоаттабелга, «цІераш еттилга, къоалаш делга, хІамашта конфескаци елген уж дІайоахилген» ца соцаш мо мара. Къовсама цу тайпара формаш, йоах решене тІа, духьала я «председателa Мао указанена», цу указанена новкъарле еш я.

Решене тІа беш тІахьехам ба: «къовсамо ирал эскара духьала ма ерзайойла».

Укх деношка ший передовой статья тІа Аньшань яхача городера (къилбаседа-малхбоален Китай) партийни комитет йохаяле цун хьалхара секретарь хиннача Ван Хэ-шоуна тохаш дар «Ляонин жибао» яха газет. Цу цхьан хинна из хинназ Аньшаньски металлургически комбината парткома секретарь а. Газето «воккха предатель», «ревизионист» йоах Ван Хэ-шоух, из бехке ву Мао наькъа» духьала, эскара духьале еш хинна хиларах, горкома кхыча кулгалхошца цхьана «нах гІовттабаьб цо наха духьала къовсам лоаттабара», «ІотеІабаьб революционни цзаофанеш», и кх. дІ.

Китаера кхыча мехкий корреспонденташа деча хоамех, Пекине хьалтехача дацзыбао тІа йоах, къулбамалхбузеи Китаерча «керттерча военачальника» Чжан Го-хуана букъа юкъе хІама кхийттай» «культурни революце моастагІашкахьара» Чжан Го-хуа цІи кхыча мехкий корреспонденташа каст-каста хьоахайора Сычуанерча — мехка шерагІа йолча къулба-малхбузехьарча провинцерча «культурни революцена» раьза боацараштa духьала лоаттабеча къовсамца дувзаденна. Хоам бу, Тибетски военни округе командующи хинна Чжан Го-хуа укх шера май бетта Сычуанерча бІуний командующелла а цу провинце Маоцзэдунистий Іаьдала керда орган — «революционни комитет» вІашагІйолла езаш йолча комитета кулгалде а хьожавааьвар яхаш.

(ТАСС, 29 август).

ШОАНА БОЛЧА САЛОӀАМА

Шоашта ден оагӀув

«КӀАЙ ЙИЙ»

Делкъийна хӀама юача хана Ӏоха моттиг лаха атта дац Наьсарерча «Назрановский» совхоза йоккхача столове. Чам болаш кийчбу укказа кхача. Цул совгӀа, буфете латта Бузуртанов Малсаг а ва наха фу эш ховши из миччахьара дена а тӀада хьожаргволаши. Цудухьа шоаш дукха гаьна ца баххашехь а укхаза боагӀа совхоза механизатораш хӀама яа. Истола тӀа латта кхача бизза хетац царна цунна юхе «кӀайча йийя» кружкаш ца латташ хилча. Из фуд аьлча, укх тӀеххьарча хана истола тӀа «тхьамада» лоархӀаш я кумыс. Хайнад укхаза из дарбане, вӀоахвеннача хана хьогал йоаеш йолга. Цудухьа кумыс йоацача дийнахьа лергаш дӀакъуьлача кхоачаву Малсаг из хеттараша.

Ер шоллагӀа шу да совхозе кумыс кийчъе болабенна. Цун автор — Ажигов Хьасан. Юххьанца, Казахстан дага а еха, мишта хул хьажа шоай цӀагӀа кийчъяьяр цо из. ТӀаккха, «кумыс кийчъер кораваьв» яха хабар совхозе а кхаьча, конторе тӀавиийхар Хьасан.

— Совхозе шортта, саго ца а етташ лелаш кхалаш я, — аьлар цунга керттерча зоотехника Муцольгов Махьмада. — Ӏайха дояраш а лехе, кумыс кийчъю цех хьа хӀана еллац Ӏа, оаха новкъостал а дергда хьона.

Раьза хилар Хьасан цу деша. Цул тӀехьагӀа говзанчашца дагавала Казахстане а ваха цӀавера. Говза доярка хилар цун сесагах.

Эггара хьалха цех хьайийллача хана 5—6 кхал мара яцар етташ. Цудухьа цу вай ювцача столове а низткъа мара хьакхачацар кумыс.

ХӀанз етта кхал 25 я. Шортта да «кӀай йий». ХӀара денна 80—90 килограмм арахец из Хьасача цехо. Наьсарерча тубсанаторера, Ӏармхера нах ух совхозе кумыс эца договораш уттаде.

Дика пайда лу боахама цу дукха зе ца деш вӀаштӀехьдаьккхача гӀулакхо. ДӀадахача шера 3500 сом цӀена пайда белар кумысо совхозе.

Ха дӀа ме йода гаьнагӀа дӀахозаш латт кумыса цӀи. Наьсарен-Вокзалерча столовешка вахачо дешаргда хьалтеха доакха каьхаташ: «Столове йоккаш я кумыс. ЧӀоагӀа дарбане хӀама я из».

Бакъда, кумыс иштта пайда луш а наха эшаш а хиларца из дукхагӀа кийчъергйола гӀулакх совхозо вӀаштӀехьдаьккхача бакъахьа дар.

М. ЗАНГИЕВ.

Хинна хӀама

«МАЗА» ЧАРХАШТА КӀАЛХАРА

Грозненски № 2 йолча автобоахама шофер Макаренко «Маз-200-В» яхача машина тӀа болх беш ва. Гудермесе ваха волаш города юстарча улица тӀа гӀолла хьавоагӀаш Белка яхача хи тӀа гӀолла уллача тӀийна юххе миччахьара ера а ца ховш машина чархашта уллув цӀаьхха цхьа йиӀиг нийсъелар.

Тормоз тоха тӀехьа дар. Секундаш мар яцар йиӀига са чура дӀадаха. Уйла е ха яцар. Сов сиха руль аьтта оагӀорахьа дерзадир цо. Машина хьалхара чархаш газопровода лаьрхӀа яьккхача сангара тӀехьа а лелхаш тӀехьашкахьа яраш цу чу йисар. Машина сов чӀоагӀа катохарах кузова чу ихкача хӀарабар пхи-пхи тонн дозал долча электромотораша кузова борташ кагдир. Говза, денал дола шофер Макаренко фийла хилар бахьан долаш нийс шу даьнна йиӀиг Куразова Зара яланза йисар. Из бахьан долаш шофера Макаренкона маьхера совгӀат — пхьарсагӀа доаладу сахьат делар селхан автобоахама начальника приказах.

В. САИДАЕВ.

Хьамзат ОСМИЕВ.

ДЕША ЙОДАЧА ЙИӀИГАГА

Сийрда я хьа кхоане, йиӀиг,
Никъ хьа шера, шаьра ба,
ГӀоза из никъ хьона биллар
Вай нанаьрша Даьхе я.

Жи, тӀехдика деша, йиӀиг,
Укх хьай хана хам а беш,
Дийша яьлча болх бергба Ӏа,
Нана-Даьхе тоа а еш.

БӀАЬСТИ ХЬАЛХА ЯЬЛАР ЦУ ШЕРА. Цхьабараща тота йолаc сов хьалха я. хӀанз а чӀагарг денадац, ше доагӀаш ю лоа дахьаргда йоахар. бакъда, дукхагӀбараш-м сихагӀа гота арабовла раьза бар. Цудухьа хьалхе дийкъар цу шера юрта лаьтташ а.

ГӀойбердий кхоачам хала вӀаштӀехьбаккха безаш бар: ирбаь латташ ба тӀаьдача пхаьи хьокха. Сосегара дӀее ийша ши мирка фуалъяьха хьажкӀаш а я.

Ий тӀа дӀа а этта юкъага ши кулг а гӀортадаь латт ГӀойберд.

— Даьла къахетаме ва, — йоах цо хозача дийкхача дено сапаргӀата даьккха. — Вайгара хьал довз цунна-м, цудухьа хьалхе яйтай бӀаьсти.

«Согара хьал-м довза тугаш вац из», — аьлча санна, гош тӀа Ӏолох а енна кхайка а еш, цунна тӀехьашка наӀарга ягӀа ХӀажар. Кхайкае йолаелча хьалъура латта низ а боацаш иштта ягӀаш хул из.

— Хьона а гӀойле хургъя хӀанз, — яхаш сесагагахьа юхахьеж ГӀойберд. — Хоза ха эттай.

— Сох-м ловр хуладалар из кха дӀадийна, — йоах ХӀажара ювхьа а ювхьаш.

водача ГӀойбердага. Юха а сеца хьахьежар вож.

— А, сагӀа хилда, Ӏаш дӀагӀоргда тхо-м.

— Ӏема, ма вий хьо...

— Даьра Ӏемав, Товмарза. Фу дергда? Иштта кхелла хинна дала ер дуне: цаӀ яттен вож ха леи леларгволаш.

— Хьаволле, хьаволле хьатӀаха, ГӀойберд, — аьнна, ГӀойберда моттиг юташ, ше вагӀачара дӀахо хайра ИсмаӀал.

ГӀойберд а цунна тӀеххьа Рашид а хьатӀахайшар. Багах шок а тохаш доккха са даькхар ГӀойберда.

— А-ай, дала сагӀа де шун даьлаӀ.

— Из хьокха фу деш ба хьа? — велакъежар Товмарза.

— Хьокха геха е лаьрхӀад из укх шеря хьажкӀаш.

— Даьра Ӏа лаьрхӀа-м хургда. Фу дусаргда даьллахь наха дага ца дохаш.

ГӀойберда баламаш эзар.

— Фу дергда? ЦаӀ ца дича, цаӀ дага ца дехача воалий укказа.

Доккха са а даькхха тӀатехар: — ХӀама дергдац цхьа ха йоагӀаргъя берригаш цхьатарра а болаш.

— Вийстача сагага мо мара дог хача метте хьажкӀа буртиг чу а тоссаш когаца лаьтта тӀахьокх цо.

Делкъигахьа лестача кӀаьдъенна юхагӀерта яьлар говраш а. Хала я царна а боса оагӀонца гота йоаллае. Каст-кста човхае оал Саьме Хьасанага, юкъ-юкъе ше а цӀогӀа тох. Бакъда говраша кадай яьнна дог дикадац Саьме. Къаьстта Хьасанар къаьнача алачо. Къахет Хьасана алачах. Дукха ха йоацаш лекъача хи тоатолгаша баьца тӀа йитача, дарех тара хет цунна тӀадаьннача пӀендараштa юкъера хьоцараша йошаяь цун мосаш.

ШоллагӀча дийнахьа ИсмаӀал вар Хьасанаца гота оахаш. Цо-м юкъ-юкъе гота юха а социйташ говрашка са а лоӀийтар. Цу юкъа Ӏохайя салоӀар Хьасана а.

Сарахьо вена хьаэттар Товмарза. БӀарахьежаш латташ цхьа юкъ а яьккха ИсмаӀалийгара нух хьаийцар. Сатоталла цхьа-ши го баккха.

Ший низ кхоачаре цхьа го а боаккхийтаргбацар Хьасана Товмарзийга. Самардийнахьа цо дийца кура хабараш бахьан долаш цӀабара ца хьожалуш селла дегаза ваьннавар цунна из. Ший да Беки вийна моастагӀа СаӀад мо хаш Ӏо а кхайса дӀахьалхашка а ваьнна юхь а лаьца дӀаозайир Хьасана. Цергаш а къодаяь, гӀатта аьнна ший беррига низ ураоттабир говро. ДӀагӀортабаь цхьа ког хьалнийслушшехь юхакӀагора а яха цхьа оагӀув кӀал а болаш ежар.

Елакъежаш санна къодаяьчча латтар цун сов дукха вӀашагӀхьекхаенна кхоачаеннача цергий юхкаш. Сов чӀоагӀа къаьрза кӀай денна цун бӀарглаш шийна дайча урха гӀад дӀа а хийца лоацавеннача латтийсар Хьасан.

— Аллийта, салеӀача ше гӀоттаргъя из, — аьлар Товмарзас кӀаьдо.

ДӀатӀа а ваха алачанна ӀотӀахьежача корта оагабир.

— Даьра кӀаьнк, ер гӀотте тамаш ма я. Аз ма аьларий ер готанна пайдана яц...

— Хургъяр. Ӏа йитаяларе-м! — аьнна, велха озавелар Хьасан. Халла ца велхаш сакъайлар. Цхьабакъда эгӀазал-м йоккха яр дагахь. Озаеннача латтар цудухьа юхьмараш. — ДӀалахка, дӀалахка! — Товмарза футтарвир Хьасана.

— Сона дистбӀара ма лелхалахь, кӀаьнк, — пӀелг оагабир Товмарзас, — Аз-м... Боалаш буарг юхамаччахь йоаккхаргья-кх хьа.

— Яьккхайий Ӏа цхьанне а?

— Аьъ, фуд Ӏа дувцар, бӀижа кӀориг? — аьнна, дӀатӀаволавелар Товмарза.

Хьасан нохара дӀатӀа а ведда катеха нухдувхорг а яьккха духьалвийрзар.

— ХьатӀавел хье къонаха вале!

ГӀа бехкабелча санна латтийсар Товмарза.

Хьанна хов бер дале а цо из тохий?

Модж-мекх сов кера хиларах цун къаьрза сийна бӀаргаш а кера хетар Хьасана.

ДӀавала, саца, со эгӀазву-де аз... — йоахар Товмарзас. Бакъда эгӀаз-м сов чӀоагӀа ваха эккха воаллар из.

Цу ханна хьатӀакхаьчар ИсмаӀал.

— Фу даьд говра?

— Йийра-кх дӀа латтачо! — Товмарзийна нухдувхорг тӀахьекхар Хьасана. — Са ца а лоӀийташ лийхха.

Юкъа тӀа ши кулг а дилла говра ӀотӀахьежжача латтар ИсмаӀал, ше фу аргда а ца ховш.

— Аз хьога дӀа-м аьлар из готанна пайдана яц, аьнна. Из дакъа ейтара бехк ба-кх са, — йоахар Товмарзас. — Юккъе гӀолла лата гӀертаций сох, бий миссел мара воацашехь, — яхаш, ший дар дувцар Товмарзас. — Иштта, доаца ди а эгадаь, ше вийтар дас а...

— Товмарза, ма хьерца човна тӀа тух! — аьлар ИсмаӀалас, корта а оагабаь. ТӀаккха тӀатоссавала кийчвелча санна веррига вувла а венна Товмарзийна бӀарахьежжача латтача Хьасана дӀатӀа а ваха, керта тӀа кулг диллар. — Цкъа лергдоацаш кхелла садоалла хӀама дац дунеи тӀа. Къаенна са кхоачаденнадар цун. ДӀаоахаргья вай хьа дистан. ГӀайгӀа ма е. Говр а эшаргья егӀаяле.

Дог чӀаьхка деза хи тӀадамаш Ӏолийгар Хьасана бӀаргашкара, бакъда, велханзар. Нохара чархашта тӀехьа а йийза Саьме алача Ӏотокхайнча а гӀадамий юххех дӀа а тувсалуш дийна болаш санна бетталуча цун керта тӀехьахьежаш а ца велха денал хилар цун.

Саьми юха а кхаьча гота вӀашегӀийкзача Товмарзийга хоаставелар ИсмаӀал:

— Товмарза, дӀаоахаргья вай цу берий дистан а.

— ХӀай? Фу дистан?

— Говр еце а кӀаьнк ше накъаваргва гота тӀа.

— Оахаргьяц са говро-м.

— Ма ала иштта, маьл хургба хьона. Бой ма дий уж.

— Ший ди довзаш хила веза, бо дале.

(ДӀахододар хургда).

БОКОВ Ахьмад

ВӀАШТӀЕХЬА ЦА ЯЬННА ГОТА

«БЕКЕ КЪОНГАШ» ЯХАЧА РОМАНА ТӀАРА ДАКЪА

— Дуврга из а дала дуйте.

— Соахка арахьа хьажкӀа ца ер бахьан долаш дисар а хир хаьдар вай.

— Укх шера хургдац иштта. Даьла къахетам боккха ба. — йист а ца хулаш цхьа юкъ йоаккх ГӀойберда. ТӀаккха юхахьож. — Тахан хьаяргйолаш йий из сискал?

ХӀажар чуяхар.

Сискал етта яьлча из а цул хьалхагӀа етта иллар а тӀорме чу а елла, хьажкӀаш чуйола талсаш хьабелажах а тайса, хьокха бе а белла волавелар ГӀойберд. Рашид а вигар шийца хьажкӀий буртигаш чутувса. Сискалца даа тух мара кӀама дахьанзар. ЦӀагӀа доацар дахьа йиш мича яр.

Хьасан а ваьнна тахан гота ваха. Кхо да ва цхьана гота йоаллае вӀашагӀкхийтта. ЗӀамига вале а цхьа да лоархӀ Хьасанах а. Воккхавар зӀамигавар аьнна бе мичад из-м говр хилча. Раьза вац Элмарзий воша Товмарза. Хьасана къаьнача алачанна.

— Айя, ер-м дийла нихь ма дий, — аьлар цо алача а нийца Хьасан шоай коа дӀавахача. — Даа хӀама а ца луш хьалъуллаяьй оаш ер?

— Ма ала иштта, бой ма дий уж, — аьнна юкъе эккха цига ИсмаӀал хиннавецаре ший алача а тӀехь чуваха а мегар Хьасан.

ИсмаӀалий говр сихха йода, Хьасана алача я-кх чувхае езаш, ворданна улув тесса мара йоацашехь. Товмарзий говр гота тӀа я. Саьми вахав Ӏуррехь нух тӀа а дилла. Элмарзас ший говр яхийта а яц — цун нух да.

— Нио, синел, — оал Товмарзас юкъ-юкъе ворданна хьалхашка говраш лехкаш Хьасан вагӀе а. — ДӀачовхае из, кӀаьнк.

Кхы ди доацача цо гота тӀа фу дер-хьогӀ?

— Хьачон сачон дер-м воллахӀи дергда, — йоах ИсмаӀалас. — Соахка соца гота хиннай из-м. Беке-миска эмалк оалар цох.

Хьасана чӀоагӀа новкъа дар Товмарза шоай алачах дувца хабараш. Из хьа а яьста цӀавахa дага а дехадар. Цох хила гӀойле йоацилга а ховш садеттар цо.

СоагӀап-орах баьлча шоашта хьалха лаккен лохен ши саг вайра царна. Гарга ме гӀорт шаьрагӀа къоасталора воккхачун белажах дада талсаш а, бе йоалла сома гӀадж а кхыметтел сов дукха мухь кхихьа тӀабаьнна букъ а.

— Болар-м ГӀойбердийчох тара да цун, — аьлар ИсмаӀалас.

— Из гӀадж ма сома а я цун, — тӀатехар Товмарзас.

— Из-м хьокха ба, — аьнна, новкъа баьлча денз эггара хьалха йистхилар из.

Арккъал ваха велавелар Товмарза.

— Хьокха ба ях Ӏа? Хьокха сенна лелабу цо? Ший сесага ХӀажара бетташ хургба цун из.

— ХьажкӀаш дӀае лелабу.

— ХьажкӀаш дӀае? Хьокхаца мишта юв хьажкӀаш? — яхаш, велар Товмарза.

ГӀойберда дӀатӀехьаккхийча ший бегаш юха а болабе безам хиннабар Товмарзий, ИсмаӀалас бӀара а хьежа бехк боаккхаш корта оагабаь бецаре.

— ХьатӀаха ворда тӀа, яьй водар! — аьнна, куро дӀакхайкар из наькъа юстара гӀийлача такаx ма дахалахь цу ханага, — аьнна, велакъежа керача мекха духьиг хьалъэзар Товмарзас.

— Даьра хӀаьта масса хана а ма латтаргдац иштта-м, — аьлар ИсмаӀалас.

— ХӀа, фу хургда йоах цар? — аьнна, ши кулг хьал а тесса ший циска дараш мо сийна бӀаргаш къоарзалир Товмарзас. — Эсий Товмарза хьал долаш ва, цун боахамах дакъа ГӀойберда дӀадала деза йоахий цар?

— Сона-м дезац сага дакъа, — аьлар ГӀойберда.

— Хьона дезе а кхычоа дезе а из хургдоацар ма дий, уж хабараш дувцараш цӀунтара латте а.

Кхы а къувса мегар цар ший ворданца воагӀа Соси духьал кхийттавецаре.

Сосецара дӀакъаьстача, тхьовра хинна къамаьл дицделча санна, цу хьакъехьа кхы саг йист ца хулаш, кхай тӀа дӀакхаьчар.

Гота цу дийнахьа йолаяланзар. ХьатӀайоагӀача бийсанна кийчо яр е езаш.

Сарахьо ший кӀаьнкаца ИсмаӀалийна хьатӀа а вена цар вокх ворданца оагӀув а болаш цхьа бахьан бу техар ГӀойберда а. Товмарза йодаш ворда а нийсъенна цӀавахар.

Дукъах маьлха йист хьагучайоалаш латтар эггара хьалхара нохара боал тоссача хана. Хьасан улув а ваьнна, урхаш бе а йоахкаш говраш лехкаш вар. Саьми безо ког а ловзаш нохара боалах водар.

Ши бӀаь сажен дӀаьха да кха. Хала да Хьасана даим говрашта тӀера бӀарг ца боаккхаш, нохара боалах йодар юстаръялар кхераш кхай юхье вала. Кха кхоачаделча, цхьа чӀоаггӀа кӀордадаь, сина совдаьнна хӀама санна лосттадийя хьоагӀордулл Саьме нух. ТӀаккха сапаргӀатадоал Хьасана а. Бакъда, йӀаьха хилац из сапаргӀато: говраш юха а хьовзайийя, лохерча нохара боала ӀотӀакхаьчача тхьовра хиннар юха а долалу.

Хьасанарна гаьно боахке а шаьра бӀаргагу ГӀойберди Рашиди. Лаккха хьалъий а беш лаьттах Ӏобетт ГӀойберда ший шинна а бе боалла хьокха. Цунна тӀеххьатӀехьа вода Рашид кач дадаш талсаш а долаш. Дас хьокха тегома вар цунна из а.

Нохара боалах ше волалушшехь дунен чухь цхьаккха гӀайгӀен бален доацаш, визача сага оазапа цӀогӀа техар цо говрашка:

— Нно, тройка!

ЧӀоагӀа бӀаьха хийтар Хьасана Товмарзийца боаккха го. Кхы масса баккха безаргба-хьогӀ? Каст-каста бунагахьа Ӏохьожар из, ИсмаӀал хьалварга догдоахаш.

Ший дегӀаца Ӏайна низ бахьа моттиг йоацаш волча Товмарзий боккха гӀа а боаккхаш калай лела безам бар. Ховргдар-кх Ӏурра денз гота ваьллаваларе. ДӀаэттача хана-м атта хул моллагӀа болх а.

— ДӀалахка уж говраш, яьй! — аьнна, тӀачайхар из Хьасана. — Хьо-м набарах воаллаш мо ма водий.

Хьасана юха а хьежа бӀаргаш къоарзадир Товмарзийгахьа.

— Магац говрашта, кӀаьдъеннай.

— КӀаьдъеннай. Фу даь кӀаьдъеннай уж? Наха-м шоллагӀча дийнахь делкъелехь кӀалтӀа ма тохий дистан. Шо укх тӀа хьувза кхоалагӀа ди да. ДӀалахка говраш!

Аз хойтаргда шоана гота мишта аха еза-м!

Хьасана алача юхасеца яьлар. Селхан Ӏурра денз гота йоаллаш хӀанз мара даь дацар цо из.

— «Сачон хьачон дер дергда» яхацарий ИсмаӀалас селхан, — аьнна велакъежар Товмарза, алачанна бӀара а хьежа. — Сона-м ма ховрий ер готанна пайдана йоацилга. ЗӀар! ХӀанз ховргда-кх ер фу эмалк я. Нно! — аьле, цӀогӀа а техе нухдувхорг лостайора Товмарзас. Алача ший беррига низ ура а оттабийя халла йолалора.

Эггара тӀехьа а бун чура араваьлар ИсмаӀал. Цо сатедир Хьасана. Из хьалтӀакхаьчача-м салоӀийтаргда алачага — ИсмаӀал-м къахетаме ва хьайбашца.

Цхьабакъда, алачан низ кхачанзар ИсмаӀал хьалкхаччалца дӀаяха. ЦӀаьхха гора яхар из, бат лаьттах дӀа а гӀорташ.

— Эмалк я хӀанз! — аьнна, велавелар Товмарза. — Нно, гӀатта, зӀар!

Бакъда, алача гӀаттанзар. Урхаш Ӏо а кхайса...

Дешара шу дӀадоладеннад

ГӀоздаьнна дар селхан Урус-Мартанера бераш. Бе доахкаш зизаш а долаш бар керда дешара шу дӀадоладераш, къаьстта юххьанца деша болалураш.

Белггала дар из ди № 7 йолча юкъерча школе дешаргдолчарна. Тамашийна а дац. Царна лаьрхӀа керда школа хьалъяьй укказа. Сийрда, йоккха, сапаргӀата клаесаш, тайп-тайпара — физически, химически, математически, меттаи, литературан, исторически, кхыйола а кабинеташ, активни спортивнин йоккха залаш, коа хьаь спортивни городок — из а дуккха кхыдар а да дешархой доалахьа.

Дешархошта из совгӀат даьрба «Грознефтехимстрой» треста № 9 йолча гӀишлой-монтажни управлене гӀишлошъераша.

Селхан дуккхьал цу цхьан школа парташ тӀа Ӏохайшар 140 первоклассник. ХӀаьта 1924-ча шера Урус-Мартана района ерригача школашка дешаш верриги а 160 саг мара хиннавац.

Школа хьа а йийлла дешархой кердача дешара шераца даькъала бийцар Урус-Мартана райОНО заведующе нов. Мунаева. Цига къамаьлаш дир РСФСР-а заслуженни хьехархочо, вай республика Лакхехьарча Совета депутата К. П. Малютина, 10-ча класса дешархочо Иржатова Розас, дайноаной комитета член йолча С. Атамазовас, КПСС райкома секретара нов. Бердукаева.

СУРТА ТӀА: керда школа торжественно хьаеллаш.

Н. Кобиашвиле тексти сурти.

ХЬАЛХАРА ГУРГАЛ

РЕПОРТАЖ

ЧАКХЪЯЬННАЙ экскурсешка, походашка иха ха. Йистеьннай каникулаш. ХӀанз хьатӀакхаьчад цӀенхашттара денош — керда дешара шу.

...Города цхьаккха улица а йий-хьогӀ цӀеча галстукаша, хозда бер доацаш аьнна хеталора селхан Ӏуйрийна Грозне аравайннчунна. Доккха цӀей дар из ди деша долхача бераштa. къаьстта юххьанца парташ тӀа Ӏоховшачарна. Из-м цар хинна а Ӏарий-хьогӀ, царел сагатагӀа бар цар дай-ноаной. МассагӀа дар царна дагадоаллар.

...Массава а хьавена ваьннав, хьежа везаш саг висавац. Бакъда гулбеннараш ханага хьеж. БархӀ сахьат даьлча мара дӀайолалац таханара торжественни линейка.

Юххера а из кхоачашхул. Торжественни линейка хьаелл Калинина цӀерагӀча поселкерча № 38 йолча юкъерча школа директора нов. Кузнецова. Локхаш я пионерий горнаш. Байракх а яхьаш дешархошта юхе гӀолла тӀехбовл школе дикагӀчарех лоархӀаш бола пионераш: нийссача мугӀарех, хоза, шо-шоай классашца дӀанийсбенна латт дешархой. БоккхагӀбараш тӀехьашкахьа латт, зӀамагӀбараш царна хьалхашкахьа, хьалхарча мугӀарашка ба.

Линейка ше хьайийлла ваьлча укхаза баьхкача хьаьшашка — берий даьшка-ноаношка, уж балха болча организацей а предприятей а викалашка, хьехархошка, дешархошка моаршал а хоатташ уж кердача дешара шераца даькъала а бувцаш къамаьл дир нов. Кузнецова. Цул тӀехьагӀа дешархой никъ даькъала бувцаш, цар дешара шера лакха толамаш дахар ловш къамаьл дир Ленински райисполкома викала Лабунина Мария Захаровнас. Укхаза дӀалу цо школа дикагӀйолча хьехархочоа Иванова Варвара Васильевнайна, дешара шера а каникулаш йолча хана а берашца баьча балха дика толамаш дахарах райисполкомо цунна енна Сийлен грамота.

Дешархой дай-ноаной цӀерагӀа къамаьлаш дир дай-ноаной комитета председатела Б. А. Реглайя, Алиева Османа Азас, кхычар. Хьехархошта, школа ерригача а коллектива шоай бераш кхедеш уж хиларах баркал а аьнна, дешархой никъ даькъала бийцар цар.

Юххера а берригача дешархой цӀерагӀа къамаьл дир 10-ча класса дешархочо Тебоева Тамарас, юххьанцарча классашкарча дешархоша.

Тахан эггара хьалха деша баьхкачарна зизай кӀоранаш делар лаккхехьарча классашкарча дешархоша. ТӀаккха... хьалхара гургал. ЗӀамагӀбараш хьалхагӀа а болхаш шо-шоай классашка дӀаюха болх дешархой.

Ираз долаш хилба шун массане а никъ!

Г. ВЕДЗИЖЕВ.

Сурта тӀа: тахан шоай школьни вахар дӀадоладераш.

И. Плиева сурт.

ПАЙДАНЕ ДОЛА ХЬЕХАМАШ

Мишта доал де деза кога гӀирса

⊙ НАГАХЬА санна цӀенна ийца кога тӀа ювха хӀама кхийла хуле кӀеззига спирт е одеколон чу а детта сихха тӀаювха еза. ТӀехьа тӀа ӀотӀамоххаде а мегаргда из. Туфлеш яле а ботинкаш яле из гӀулакх дича кӀаьд а яле кога гӀаххьа хул.

Цу тайпара кога гӀирс шерлургба нагахьа санна кӀеззига тӀоада а даь газетни каьхат тоӀӀадаь чу а делла бус уж лоаттайойя.

⊙ КОГА гӀирсо бахаш тоъала ха йоаккхаргья нагахьа санна цун лерттӀа доал дойя. Аравоаллача хана ца а цӀенъеш ирахьара чу ма венге а цӀенъе еза кога тӀаювха хӀама. Крем бус Ӏовижале хьакха деза. Ӏуйрийна хоза кӀаьда а йолаш хургья туфлеш яле а кхьяр яле а. Ца эттӀара дикагӀа а хургья.

⊙ ЗАМШАГӀА баь кога гӀирс атта чӀормабоалаш хул. Цудухьа из чӀормабаьннача метте эльтарг хьаккхача дика хургда, е чӀоаггӀа морс а йолаш геттара цӀенача щеткаца цӀенбе а мегаргба.

⊙ ЛАКИРОВАННИ туфлеш пишка юхе, е йӀайхача кхыча моттиге латтийта йиш яц, хӀана аьлча лак эттӀаргда. Нагнагахьа бийдача щурийла тӀоадаь пахашк хьекха еза. Геттара бессазъяьнна моттигаш ахбаьккха хох хьаккхача дика хул. Наг-нагахьа касторови даьтта хьакха мегаргда. Лак хьаккхаь тӀоарска кӀаьдагӀа хургда тӀаккха.

ДИТТА БАРЗКЪА Е МОЛЛАГӀА КХЫЙОЛА ХӀАМА ГЕТТАРА КӀАЙ ХИЛАР ШОАШТА ДЕЗЕ УКХ ТАЙПАРА ГӀУЛАКХ ДЕ ДЕЗА.

⊙ БОКЪОНЦА дитта даьнначул тӀехьагӀа водорода перекись (шин литр хина цхьа столови Ӏаг) техача хила Ӏочу а дахка 15—20 минута кхехкийта деза барзкъаш. Даим цӀенача гӀажилгаца тӀакӀалтӀа даха деза уж. Ала деза уж кхехкаде кийчъяьча раствора чу цхьа чаь Ӏаг нашатырни спирт е маькхагӀа детта сода дика хургда. (ЦӀенача сира даькkхача пхьегӀа чу кхехкадича бакъахьа хургда барзкъаш). Цу раствора чу уж кхийхка даьнначул тӀехьагӀа хьа а даьха хьалхагӀа мелачеи тӀаккха шийлачеи хил тоха деза.

⊙ ПОЛОТНАХ даь барзкъа укх тайпара кӀайду: дитта даьнначул тӀехьагӀа сапа а техе скипидар техача раствора (литр хина цхьа столови Ӏаг) Ӏочудулл. Цу тайпара ухкийташ бийса йоаккхийтт. Ӏуйрийнна цӀаькха дитта а дитте хила техе хьалъохк.

⊙ ХЛОРКАЦА (жавель а оал цох) кӀайдеш хул цкъаза барзкъа, бакъда из ца дича бакъахьа да. ХӀана аьлча, цкъдале хлорни раствор кийчъеш хала а я, цул совгӀа цу тайпара барзкъа кӀайдеш кӀеззига ваьнна а гӀалат доале барзкъа талха а тал.

⊙ ЦХЬАВОЛА саг когашта ээттара чӀоагӀа хьацар доалаш хул. Из ца далийтара де дезар дукха чоалхане хӀама дац. 10-процентни формалина растворалла боша а беш боамбиле хьекха беза коги пӀелгашта юкъе. Бийсанна Ӏовужача хана когаш билла а билла де деза из гӀулакх. Одеколонаца вӀашагӀъийяьча квасций 10-процентни раствор а кӀеззига маргаиец а тесса кийчъяь хич ваннаш а дика хул хьацар ца далийтара.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица. 11 (3-гӀа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктоххама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамен письмойн отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96, зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05289. Заказ № 4250.